

SZAKDOLGOZAT

Kollár Mónika

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szent István Campus
Állattenyésztési Tudományok Intézet
kynologus szakirányú továbbképzési szak

**A molosszerek és bull típusú kutyák kiképzésének módszertana új
nézőpontból**

Belső konzulens: Abayné Hamar Enikő
egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Állattenyésztési
Tudományok Intézet/
Állattenyésztés-
technológiai és
Állatjóléti Tanszék

Külső konzulens: Petró Eszter
etológus

Készítette: Kollár Mónika

Gödöllő
2024

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés – célkitűzés.....	4
2. Szakirodalmi áttekintés	6
2.1. A kutya domesztikációja, az együttműködés kezdete	6
2.2. Molosszerek az ember mellett	7
2.3. Bull típusú kutyák a négy lábú gladiátorok	10
2.4. Ösztönök jelenléte.....	12
2.5. Az érzelmek	13
2.6. Viselkedés és viselkedési problémák.....	14
2.6.1. Félelmek, szorongás, fóbia.....	16
2.6.2. Destruktív viselkedés	16
2.6.3. Szexuális viselkedéssel kapcsolatos problémák.....	17
2.6.4. Eliminációs problémák.....	17
2.6.5. Kontroll problémák	17
2.7. Agresszió	18
2.8. Az ember és kutya kapcsolata, kötődés szerepe	20
2.9. Előítélet és sztereotípiá	21
2.10. Kiképzési módszerek történelmi áttekintése.....	22
2.11. A tanulás mechanizmusai	25
2.12. Idomítás vagy kiképzés.....	26
2.13. A kutyakiképző iskolák szerepe	27
3. Alkalmazott módszerek.....	30
4. Eredmények és értékelésük	32
4.1. A monotonitás.....	32
4.2. Monotonitás túrés vizsgálat	33
4.3. Az előítéletek és sztereotípiák vizsgálata	36
4.4. Az averzív technikák alkalmazása és rövidtávú hatás vizsgálat.....	41
5. Következtetések és javaslatok	47
6. Összefoglalás.....	49

1. Bevezetés – célkitűzés

„A kutya az ember legjobb barátja, az ember a kutya legnagyobb ellensége...”

(sz.n.)

Kiképzőként sokszor tapasztaltam, hogy a molosszer és bull típusú kölykök a fajtársaikhoz képest eltérő játék stílussal rendelkeznek, gyakran öklelnek, játékuik sokszor durvábbnak tűnik, méretükkel és erejükkel sokszor megijesztve társaikat és azok gazdáit. Ezért a trénernek ezt a reakciót látva, melynek háttérében gyakran csak a tapasztalatlanság miatt, félelem, féltés, előítéletek állnak, már itt gátolják a felszabadult játékot és tapasztalat szerzést, és megoldásként elszeparálják őket vagy hosszú pórázt téve rájuk, beleszólnak indokolatlanul a játék menetébe. Ami sokszor káros következményekkel jár az ilyen kölykök későbbi viselkedésére. Véleményem szerint ezen fajták képzésénél a „többet ésszel, mint erővel” elv kell, hogy domináljon, ha a későbbiekben egy kiegyensúlyozott, egészséges felnőtt kutyát szeretnénk a társunkként magunk mellett tudni. A tanítási módszer kiválasztásánál figyelembe kell venni, hogy mire hozták létre említett fajtacsoportba tartozó kutyákat, milyen feladatot láttak el, kitenyésztésük során milyen tulajdonságokra szelektálták őket. Feladataik között szerepelt őrzés, védelem, marhaterelés, harcoltatás. Mindegyik teljesítéséhez, ellátásához önálló döntéshozatalra, magabiztoságra és agresszióra volt szükség, ezért ezen fajták létrehozatalánál elsődlegesen ezekre a tulajdonságokra szelektáltak, azonban többségében ma már nem ezeket a feladatokat látják el. Úgy gondolom, ezeket az adottságokat előnyösen alkalmazhatjuk a képzésüknél. Ezeket a fajtákat gyakran az értetlenség veszi körül, nem megismerni akarják az adott egyedet, csak általánosítások alapján bélyegzik meg őket, pedig sok értékes fajta van ma is közöttük. A dolgozatomban érintett fajtákat, hogy jobban megértsük, át kell tekinteni e fajták kialakulását, a kiképzési módszereket, illetve új módszer elemeket is megismertetni a képzésükhöz. Ezeknek a fajtáknak sincs már kimondottan “munkájuk”, ezért jövőbeni szerepük az ember mellett “társ” kutya, amely együttéléshez illeszkednie kell az önálló döntéshozatal meglétének. A társasági kutya fajtáknál általában alacsonyabb, gyengébb ösztönök figyelhetők meg, azonban ezekre az állatokra ez nem jellemző. Mégis elégedett családi kutyává kell válniuk, akinek van munkája és mentálisan és fizikálisan is lefárasztható. Találnunk kell számukra megfelelő területet, ha már a régi funkciójukban nem szeretnénk vagy nem lehet őket alkalmazni. Napjainkban előszeretettel választják ezeket a fajtákat a gazdák, sajnálatos módon sokszor csak magabiztosság növelésére, mivel küllemükben általában

erőteljesek és agresszív megjelenést sugároznak, illetve számos fajtát kísérő előítéletek miatt egyfajta erőt és távolságtartást biztosít a tulajdonosa számára. Az előítéletek és sztereotípiák ellenére számos területen helyt tudnak állni a molosszerek és bull társaik egyaránt. A dolgozatomban szereplő új nézőpont a családikutyazás vonalára utal, mert sok közkedvelt fajta szerepel ezen két csoportban, akiket az ember szívesen választ társául, de többségében nincsenek tisztában az adott fajta tulajdonságaival és sok problémát okoznak ezzel a tudatlansággal a kutyának és embertársaiknak egyaránt. Céлом, hogy megértsük és jól neveljük családi vonalon az új szerepkörükben e fajták képviselőit, de fel kell hívni a figyelmet a kiképzésükben és a velük való együttélés során felmerülő nehézségekre. Egyes vélemények szerint a fajta képviselőiből mindig megjelenik az agresszió, ez el nem nyomható bennük, más perspektívák azt hangoztatják, hogy képzéssel minden korrigálható és a szocializáció fontosságát hangsúlyozzák, az én meglátásom az, hogy az igazság valahol középen lesz. Fontos a szocializáció és képzés, de mindig tisztában kell lenni e fajták eredetével és képességeivel. Szakmailag, hogy jól segíthessük a családba illesztését a molosszer és bull típusú fajtáknak az alábbi hipotéziseimet szeretném igazolni:

- A kutyákról élnek az emberekben sztereotípiák és előítéletek, de vannak egyes fajták melyek esetében ezek nagyon kategorikusan jelen vannak. A sztereotípiák, előítéletek ezen fajták esetében nagyobb mértékű és téves ismereteken nyugszik és bizonyíthatóan negatív attitűdöt eredményez, az egyediség elismerése és ismerete nélkül.
- figyelembe kell venni képzésükkor az alkati és idegrendszeri sajátosságokon túl az önálló döntéshozatal jelenlétét, átlátják az összefüggéseket, kevésbé támaszkodnak az ember irányítására, ami használható a képzésük során, de ugyanakkor a gazdának számtalan nehézséget okozhat. Monotonitás tűrésük kisebb, mint például a dolgozatomban az összehasonlításhoz használt terelő és munkakutyáké és ez a különbség vezethet tévesen a kisebb intelligencia és makacsság magyarázatához az esetükben.
- Bár a kutyák egyedi reakciói változhatnak fajtától és egyedtől függően, bizonyos fajták, a bullok és a molosszerek, általában hajlamosabbak lehetnek érzékenyebben reagálni az averzív kiképzési technikákra.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. A kutya domesztikációja, az együttműködés kezdete

A domesztikáció kérdésével sokan foglalkoztak és számos feltételezést próbáltak alátámasztani, egyes feltételezések szerint önmagától állt az ember mellé, vagyis nem az ember tette háziállattá a kutyát. Ez is lehet egy helytálló feltételezés, hiszen az ember hátrahagyott ételmaradékai egy könnyen elérhető élelem forrást biztosított neki. Számos ásatás eredményeként maradványok kerültek elő, ezek főleg csontok, koponyacsontok és egészen biztosan a kutyafélék családjához tartozó állatokból származnak. Természetesen a kutyafélék az idők folyamán változtak, egy lassú fejlődésen mentek keresztül ezért nem felelnek meg a ma élő kutyafajták csontrészeivel. A földfelszínről sok korábban létező állatfaj tűnt el, melyek egykori itt létéről már csak a csontmaradványaik tanúskodnak. A domesztikáció több földrajzi ponton kezdődhetett, számos képzőművészeti alkotás bizonyossággként szolgál az ember és kutya szoros kapcsolatáról. Gondoljunk csak a kelet-spanyolországi sziklarajzokra Kr.e. 10-12 ezerből, melyeken szarvasvadászatot örökítettek meg némelyiken kutyákat is ábrázolva. Az ősi egyiptomi leletek között is van Kr. e. 3500-ból származó agyagedény, illetve Közép-Olaszországban egy etruszk sírból került elő egy ezüst tál kutya ábrázolással. (Kubinszky-Szél, 1956). Mondák és írások is bizonyítják a kutya szoros kapcsolatát és ember melletti szerepét, Bonaparte Napóleon életét is végig kísérték, de találkozása velük szinte mindig számára hátrányos következményekkel járt ezért a császár kissé ellenszenvvel tekintett rájuk. (Coren, 2003).

A *Canis Lupus Familiaris* latinul a domesztikált kutya, mely a farkastól származik jelen tudásunk szerint és az ember családjában él. A kutya az egyetlen az élővilágban, aki megkapta a familiáris jelzőt. Élete szorosan összeforr az emberével, hasonló genetikai változásokon ment és megy keresztül mellettünk. A korai együttműködést a közös cél irányította, két különálló faj dolgozott egy közös út érdekében, mely mindegyiknek kifizetődő és haszonnal járt. Minkettől tette, amiben jó volt, közben megismerték egymást, ők megszokták közelségünket, mi pedig utat nyerhettünk lényük felfedezéséhez. Sok fajta kialakulása az emberi beavatkozás következtében lett olyan, amilyennek mi megálmodtuk, méret, megjelenés és viselkedés. Sajnos ugyanúgy egyes fajták hanyatlásnak indulása is emberi elme túlzó elvárásainak következménye, gondoljunk csak akár a mai angol bulldogra. A fajta képviselői mára már csak császármetszéssel tudják utódjaikat megszülni, a túlzó brachycephal koponya légzési

nehézségek és számos egészségügyi probléma forrása, ami egy étellel összeegyeztethetetlen, segítségünk nélkül a fajta eltűnne, de mi okoztuk a torzulását. (internet 1.) Kezdetben tehát a kutya vadásztárs, tűzhelyőrző, hadieszköz és nyájőrző, az egyéb állatok háziasítása után a csorda, gulya a nyáj terelésére és őrzésére is elnyerte a kutya közreműködését az ember. Egy jó terelő kutya annyiba került, mint egy ökör, ez derül ki a walesi törvénykönyvekből. Egyiptomban már 6000 évvel ezelőtt vadásztak agárral. Az asszír palotákat nagy testű szelindekek őrizték, a rómaiak, görögök, kelták szöges nyakörvekkel és páncélzattal látták el molosszus harcikutyaikat. (Szinák-Veress, 1988)

2.2. Molosszerek az ember mellett

A legkorábbi molosszus ábrázolás i.e.3000 körüli sumér kődombormű, melyen egy anyaállat szoptatja kölykeit, ennek fejtípusa erős hasonlóságot mutat egyes ma élő, ismert fajtával a bullmasztiffal és bordeaux-i doggal. Ezen időszak tárgyi emlékei őrzik a hatalmas testű vadászatra és hadi kutyáknak használt ebek emlékét, melyeket néhányan indiainak, majd asszír és epiruszi, mások molosszusnak neveztek. A harctereken hatalmas pusztítást hajtottak végre ezekkel a kutyákkal az ellenség sorai között. Más emlékek a vadászaton elért eredményeiket örökítették meg oroszlán, medve vagy őstulok ellen. Hírnevük azonban nem ehhez köthető, hanem a harciarénákban elért sikereikhez, mely tökéletes szórakozást nyújtott kezdetben csak az uralkodók és előkelők szórakoztatására, később már az egyszerű népek is élvezhették ezeket az eseményeket. Az akkori világ félelmetes teremtményeinek számítottak. A harcokban, mint egy stratégiai támadófegyverként vetették be őket és zilálták szét az ellenség sorait. Az asszírok voltak híresek nagy vörös színű ebeikről melyekből olykor egyes ütközeteken ezernél többet is bevettettek belőlük. Ezek az ősi ebek virágkorukat a közel- keleten élték, ahol különböző etnikumok váltották az uralmat a területeken és hagyták hátra a hadi kutyák tartásának kultúráját. A sumérok után akkádok, asszírok majd a perzsák jöttek. Nagy Sándor makedón uralkodó (i.e. 356-323) miután meghódította a Perzsa birodalmat, a legyőzött uralkodó két kutyáját ajándékozta neki, ebből az egyikre nagy elismeréssel tekintett, mivel még az oroszlánt is megölte. A harci kutyák számos népcsoport történelmében megjelentek, használták őket a perzsák, görögök, egyiptomiak, szlávok és rómaiak is, ezek közül a római volt a legerősebb, melyet speciálisan a háborúra tréningeztek. A molosszus kifejezés a görög mitológiában a Thesszáliában található Molossia terület nevére utalhat, ahonnan a fajtát eredetileg

származtatják, de egyes tézisek arra utalnak, hogy neve a molosszus szó az ókori Epiruszban élő népcsoport a molossziak nevéből ered, akik hatalmas testű vadász és juhász kutyáikról voltak híresek. „Nagy Sándor anyja is ezen nép uralkodó családjának sarja volt, akinek Fülöp makedón királlyal történt házasságkötésekor számos epiruszi kutya, molosszus került nászajándékként új otthonába.” (Kocsis, 2008. 24 o.) Az ókori rómaiak és görögök nagyra értékelték a molosszusokat különböző feladatokban. Rómában őrző vagy harci kutyának és házi kedvencnek is tartották az általuk már ismert epiruszi eredetű kutyákat. Római légiók kitenyészettek maguknak egy harci kutyát az ősi masztiff típusú molosszserből. Felderítésre és őrzésre is használták, néhány egyedet felszereltek szögesnyakörvvel, páncéllal és formációban lévő harcra tanították ki őket. A Római Birodalom hódításai során bekebelezte a punokat, Karthágót ám amikor a brit területek hódítására készültek, ott szembe találták magukat harci kutyákkal. Ezek az egyedek alig ötszáz évvel azelőtt érkeztek Brit földre a punok jóvoltából, akik harci kutyáikat hagyták fizetségnek hátra sok egyéb más mellett. Leszármazottjai az itt élő barbár népeknek nyújtottak segítséget vadászataikhoz, és ősük méreteit meghaladva hatalmasra nőttek. Ezek az ebek olyannyira lenyűgözték a római parancsnokokat, hogy a legjavát hazaküldték Rómába. Az új brit fajta és az ősi epiruszi és pun ebek keveredéséből származó kutyák hamarosan egyeduralkodóvá váltak minden területen. Felhasználásuk szerint két csoportra oszthatók: az egyik kisebb termetű, fürgébb, ezekkel vadásztak, viadalokra, nyájőrzésre használták, míg nagyobb nehézkesebb társaikat őrkutyáknak. Ez a két típus a ma élő egyedekben is megmutatkozik, a cane corso a mozgékonyabb típus utódja lehet, míg az óriás őrkutyák leszármazottja a nápolyi masztiff.

13. században Mongóliában és Kínában tett utazásai során Marco Polo leírásaiból is ráismerhetünk a fajtára, ahol óriási karámokról tesz említést, melyekben Kublai mongol nagy kán több mint 5000 masztiffot tartott és használt vadászatra és harcra, akár embervadászatra is kiképezték őket. Évezredekig a mongolok és elődjeik számítottak a kutyáikra a harcban vadászatban és „munkatársként” kezelték őket, a kínaiakkal ellentétben nem ették meg a kutyákat, hanem elnevezték és dicsőítették őket. Az európai kolonizációval és a kereskedelemben való részvétellel a molosszusok eljutottak más régiókba is, és ott hozzájárultak a helyi kutyafajták kialakításához. A középkorban és a kora újkorban a molosszusok továbbra is fontos szerepet játszottak a különböző európai kultúrákban. A fajták sokszínűsége és felhasználása miatt különféle változatok és típusok alakultak ki területenként, mint például a spanyol alano, a német dog, nápolyi masztiff. Ma a molosszerek továbbra is

népszerűek és számos különböző fajta tartozik ebbe a csoportba, ezek a kutyák általában nagy testűek, erőteljesek, jól alkalmazkodtak a különböző feladatokhoz és környezethez.

A molosszus kutya 60 - 66 cm magas volt és közel 1,8 m mikor a hátsó lábára felállt. Súlya 45-50 kg közötti volt, azonban két formája alakult ki: az előbb említett kisebb termetű, ami aztán a bull típusú kutyák őseinek tekinthető, valamint voltak a nagyobb méreteket képviselő, olykor egyes példányok elérték akár a 90 kg körüli testtömeget is. A fej hatalmas, ami hozzájárult a megfélemlítő külsőhöz, rendkívül lojális és erős kutyák voltak. Rengeteg faj kihalt az állatvilágban a túlvadászat, klíma változás vagy valami külső faktor miatt, azonban az igazság az, hogy a molosszus kutya nem halt ki a tradicionális értelemben, hanem átalakult különféle kereszttenyésztésekkel és több fajtában ma is tovább él. A Krisztus utáni második században kezdődött ez a folyamat, amikor a római birodalom meggyengült, majd összeomlott. Manapság nem található meg külön fajtaként, viszont jegyeit különböző fajták hordozzák magukban, ezek a molosser típusú kutyák. Megpróbálták újra rekonstruálni az ősi molosszus kutyát, a legközelebb az amerikai molosszus kutya került, ami a nápolyi és a régi angol masztiff között van. Azonban ez még mindig nagyon távol áll az eredeti molosszus kutyától és egyik jelentős kutyakennel klub sem ismeri el külön hivatalos fajtaként. A mai moloszszerk külső jegyeiben felismerhető a közös ős, de egyes fajta képviselői belső tulajdonságaiban már lényeges változásokon ment át igazodva az emberi igényekhez, sokat lágyultak egyéb fajták keresztezésével az új fajták kitenyésztése során. Azonban számos ország és régió a saját masztiffja létrehozatalánál törekedett a molosszusokra jellemző belső tulajdonságok megőrzésére. Ugyanakkor azt is megállapíthatjuk, hogy a moloszszerk közül számos ma élő fajta egyedei már nem annyira fékezhetetlenek és agresszívak, mint őseik, de nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy ma is egy részük kitűnően alkalmazható őrzésre, domináns viselkedést mutathatnak fajtársaikkal szemben -többnyire azonos nemű képviselőivel- ez főként a kan egyedekre vonatkozó megállapítás. Bátorságuk ma is figyelemre méltó, illetve a testi erejük és méretükből adódó nehézségek is bonyolítják képzésüket és megítélésüket. Mai képviselői például angol masztiff, argentin dog, bordeaux-i dog, bullmasztiff, cane corso, tosa inu, kaukázusi juhászkutya, közép- ázsiai juhászkutya, tibeti masztiff. (Szinák-Veress, 1988) (internet 2.) (internet 3.) (Kocsis, 2008)

2.3. Bull típusú kutyák a négy lábú gladiátorok

A kora középkori Angliában jelentek meg a harci erényeiket megtartva a molosszus kutyák kisebb termetű leszármazottjai. A könnyedebb masztiffokat a középkori Angliában inkább vadászati céllal tartották, háborúk még akkor is voltak, de ott a nagyobb masztiffoknak jutott a segítő szerep, így kisebb testű társaik elveszítették harcászati jelentőségüket. Megjelenésükkor területenként változatos formái voltak, amikor ezek a kisebb kutyák a falvakba, régiókba kerültek, elsősorban a beltenyésztettség miatt, gyorsan kialakult jellegzetes megjelenésük.: ami a fehér szín és a fej módosulásából eredő jellegzetes előre harapás, a méret is lecsökkent, ezen külső jegyek a középkori angol bulldog jellemzői. A falvakban a pór nép tarthatta ezeket, mert a földesúri rendelkezések, melyet számtalan írásos bizonyíték fennmaradása tanúsít, tiltották számukra a nagy testű kutyák tartását, amelyek alkalmasak voltak a nagy vad űzésére, vadászatra (nagyvadak vadászata főúri kiváltság volt). A pór nép a kutyáikat marhaterelésre és levágásukkal kapcsolatos tevékenységekre használta. A bulldogok kialakulásával szinte párhuzamosan fejlődött az állatviadal, erre alkalmassá rendkívüli makacsságuk tette őket. A tenyésztésénél elsődleges cél a napi munkában való hatékony részvétel volt, nem a küllem. Az ember felé egy maximális odaadás jellemezte, viszont a préda ellen egy könyörtelen elszántság, kíméletlenség. A középkori bulldognak a terepe idővel a kutyaviadatok és bikaviadatok lettek. Jó szórakozásnak számított a kutya-bika küzdelmét nézni és fogadtak az eredményre. Ezekre az eseményekre a nemes urak is felfigyeltek és ezzel egyidőben a kistestű kutyákra is. Viktória királynő lelkesen nézte a saját masztiffjainak a küzdelmét nagy vadakkal, de ugyanilyen lelkesedéssel fordult a bulldog és bikák küzdelme felé is. Véres időszak volt ez a bulldog történelemben, mivel az ipari forradalommal a bikák lábbon terelése háttérbe szorult, így maradt a mészárszékeken folytatott munkája és a viadatok. A szorítóknban hamarosan szembe kellett néznie a megjelenő bull and terrierekkal. Így aztán idővel eltűnt a ringből a középkori bulldog, mert a bull and terrierek rámenősebbek és agresszívabbak voltak és lényegesen olcsóbb volt a tartásuk a szegény nép számára. Az 1900-as évek elejére ezek a kutyák elvesztették a létjogosultságukat, viaszszorultak teljesen, a kutyaharcok nemzetközisége mentette meg korábbi kihalástól, mivel sok példány került Hollandiába és Németországba. Az egyik meghatározó egyed egy Tom nevű bulldog volt, akinek a német területek fajtájának a boxer kialakításában jutott szerep. A magyar főúri családok intenzív kapcsolatokat áptak az angol területek nemeseivel, ezért érkeztek Magyarországra is középkori angol bulldogok és jelen voltak az I. világháborúig. Ez a középkori bulldog ma már nem létezik. A mai kutyák nagyon

messze vannak a középkori fajtától. A középkori angol bulldogok a 17. században a gyarmatosítás által Amerikába kerültek. Az amerikai bulldog áll legközelebb ahhoz a képhez, amit egy középkori bulldogról gondolunk. Az amerikai bulldognak is nagyon sok fajtája létezik.

Bull and terrier a középkori angol bulldog és kis testű terrierek keresztezésével jött létre, a harcmodor megváltozott, szabályszerűen daráltak a viadalokon, kiszorítva a bulldogokat. Angliában két ága volt ennek a fajtának: a staffordshire terrier a másik ág a kos orrú bullterrier. A staffordshire terriert kivitték keleti parti nagy városokba Amerikába, mikor Angliába az állatviadalok tiltás alá kerültek. A pitbull terrier a bull and terrier egyenes ági leszármazottja, vagy visszakeresztezés történt (ez még nem tisztázott) az amerikai bulldoggal, erre a mérete utalhat, mivel a bull and terrierek csak körülbelül 10 kilogrammosok voltak. 1800-as évekre kialakult az amerikai pitbull terrier. Munkakutyaként is alkalmazták őket, hangsúlyozottan nem harcra tenyésztették 1890-es évekről van szó egymás mellett létezett a kettő, volt a kisebb, ami harcolt és volt a nagyobb a munkakutya, a viador kutyák kis százalékát tették csak ki. A pitbull és amerikai staffordshire terrier közötti különbség annyi, hogy ez a fajta egy szmokingban lévő pitbull. Kicsit letisztultabb jellemzően családi kutya, mint használati kutya. A 90-es évektől a pitbull több változata van az emberi extrém igények kielégítésére. . Az amerikai pitbull terrier mellé bekúsztak a modern változatok: xli bully és társai. Az xli pit lényege a 20-25 kg helyett 50-60 kg. A packet size és francia bulldog szerű kutyák pedig a kisebb fajták kedvelői igényeit elégíti ki. A Bull típusú kutya és bull kifejezést sokszor lehet hallani különböző kutya leírására, de valójában mit is jelent ez a kifejezés. Több kutya nevében benne is van, hogy bull, mint például az amerikai pitbull terrier, angol bulldog és bullterrier, viszont vannak olyan bull típusú kutyák, amelyek nem hordozzák a nevükben a bull szót, mégis közös az ő, ilyen pl. a boxer, boston terrier és amerikai staffordshire terrier. Mind molosszus kutyából származnak, ami egy nagy izmos kutya volt, ami görögországból származott, rövid orr résszel és logó füllel. A tenyésztők keresztezték ezeket a nagy állatokat, hogy olyan kutyafajtát hozzanak létre, amelyek megvédik a takarmányt birtokot őriznek és segítenek a napi teendőikben. Később azonban sajnálatos módon vérsportok miatt kezdték tenyészteni őket, mint bika vagy medve viadal. Amikor ezek a barbár sportok törvényen kívülre kerültek a legtöbb ilyen kutyafajtát tovább tenyésztették csak társasági állatnak, még úgyis, hogy a legtöbbje ezeknek a kutyáknak ketrec harcra lett kitenyésztve. Miért is hívjuk őket tehát így? Az elnevezésnek semmi köze a kutya személyiségéhez az igazság a történelemben rejlik. Az emberek vérsportokat üztek velük, mint pl. bullbaiting és egyszerűen a bully szó rajtuk ragadt,

a bully szót használták a leírásukra. Ez az elnevezés azonban nem segít nekik eltávolodni a sötét múltjuktól. Ehhez még hozzá jön az az aspektus is, hogy ezeket a fajtákat státusz szimbólumként használják manapság az emberek, mert keménységet és agressziót sugároz egy ilyen kutyával való megjelenés, továbbá még mindig számos ember használja illegális kutyaviadalokhoz, ezért már könnyen rá lehet jönni miért maradt fenn a rossz megítélés velük szemben. (Kocsis, 2018) (internet 4.)

2.4. Ösztönök jelenléte

Az állatok viselkedési elemeit két csoportja oszthatjuk: az öröklött viselkedési elemek és a tanult viselkedés. Tisztán öröklött viselkedési elemek vannak, de a tanult viselkedési formák is tartalmazznak rögzült öröklött elemeket, a tanulásra való képesség is egy ilyen. Az állat összes viselkedési eleme együttesen adja az etogramot. Az etológia feladata ezek felvétele és különböző körülmények közötti vizsgálata, hogy az egyes elemek hogyan és milyen gyakorisággal és melyik jelenik meg. Így lehet elemezni és tipizálni az állatok viselkedését és az okok feltárását. Az ösztön egy belső inger forrás, ami állandóan hat a szervezetre, nehéz menekülni előle és kielégítésre vár. Freud szerint feszültséget okoz a lelki szerkezetben és ez csak úgy csökkenthető, ha a kielégítésére törekszünk, hogy nyugalmi állapotba hozza magát a szervezet. (Freud ford. Berényi- Májai et al, 1997.)

A kutya viselkedés elemeinek genetikailag öröklött, rögzült részeit nevezzük ösztönnek. Két irányból érhetik a szervezetet ingerek a külső és belső világból. Ezek mindegyike feszültséget hoz létre és ezért el kell hárítani azokat, azaz az ösztönt ki kell elégíteni, hogy az egyensúly helyreálljon. Az állat erre irányuló cselekvéssorozata a létfenntartást és fajfenntartást szolgálja, vagyis ez maga az élet. A kutya életben maradásának alapfeltétele, ezt nekünk embereknek megszüntetni nem lehet, de megismerhetjük, hogy irányíthatjuk és akár közös cél érdekében állíthatjuk. A kutya viselkedésének alapja az ösztön, viszont ennek megnyilvánulása után, a környezet visszajelzései alapján, a következőkben már a tapasztalat után tanult elemekkel keveredhet.

Ösztönök:

- szaporodási ösztön
- zsákmányszerző ösztön

- falka vagy társas ösztön
- területiális ösztön

2.5. Az érzelmek

A kutya agyában csakúgy, mint az embernél a limbikus rendszer vezérli a főbb érzelmeket, mint például a félelem, agresszió. A kutatások alapján azt a következtetést lehet levonni, hogy mindkét fajnál ugyanazon agyi folyamatok dolgozzák fel azokat az információkat, melyek a társas létezéshez szükségesek. Ez az eredmény nem meglepő, ha belegondolunk, hogy a kutyákkal azonos társas környezetben osztozunk. Hasonló érzelmi problémákkal küzd mindkét faj egyedei, mint például szorongás, depresszió, félelmek, fóbiák és egyéb stresszel kapcsolatos problémák. Ami különbséget jelent, hogy az emberi érzelmek összetettebbek, mivel könnyen képzelünk el olyan szituációkat, melyek ezeket a negatív érzelmeinket fenntartják és súlyosbítják. A kutyák érzelmeit nem bonyolítják racionális és irracionális elemek sem.

Ahol több kutyát tartanak megfigyelhető olykor, hogy míg az egyik pillanatban még marakodnak a másikkal már békésen vannak egymás mellett, a vitát gyorsan elfelejtik, könnyedén tovább lépnek. A kutyák viselkedését az érzelmek befolyásolják, vannak vegyületek, melyek az érzelmekért felelősek, ilyen például a szerotonin, melynek szerepe a jelek közvetítése az agy egyes részei között. A szerotonin felel az étvágy, hangulat, emlékezet, tanulás, alvás és társas viselkedés, illetve az agresszív válaszreakciók elfojtásáért, szabályozásáért. Egy másik ilyen vegyület a dopamin, amely az agy jutalom és öröm központját vezérli, ez segíti a figyelem összpontosítását és az elégedettségérzetet. Ezeknek a neurotranszmittereknek egyensúlyban kell lenniük, hogy ne legyen az állat ingerlékeny, depressziós, szorongó vagy akár túlérzékeny. A szagok az agy érzelmek központjába az amigdalába kerülve képesek felidézni kellemes, illetve kellemetlen emlékeket. A kutya agyát a szagokból kinyert információk uralják és ezek szorosan kapcsolódnak az érzelmi emlékezethez. Azonban, mint fentebb említettem, az ő érzelmeiket nem zavarják meg racionális és irracionális elemek, nem képesek absztrakt gondolkodásra. A gazdák értelmezésében mégis számos antropomorfizáció lát napvilágot. Gondoljunk csak olyan esetre, mikor a kutya féltékenységről beszél a gazda, mikor őt valaki átöleli és a kutyája ebben az esetben odafurakszik mellé, pedig a valóságban csak forrásvédelemről van szó, mivel ez a kutyának növeli a túlélési esélyeit,

evolúciós szempontból, ha az az ember, akitől az élelmet, gondoskodást kapja, odafigyel rá. (Stilwell, 2001)

2.6. Viselkedés és viselkedési problémák

Harry Frank ismert farkaskutató szerint két eltérő irányító rendszer működik, az egyik a primitív ösztönrendszer, mely genetikailag rögzített viselkedési elemekből áll, a másik pedig a tanuláson alapuló problémamegoldó elme képessége a kognitív rendszer. A farkas esetében e kettő konfliktusában mindig az első kerekedik felül, a kutyában a két rendszer egységes mechanizmussá formálódik, melynek így a taníthatóság és a viselkedés formálhatósága az alap tulajdonsága. Ahhoz, hogy megértsük a kutyák viselkedését, tisztában kell lennünk vele, hogy ugyan már az általunk alkotott mesterséges világban él velünk és nem a saját természetes élőhelyén, mégis, hogy érteni és értelmezni tudjuk vissza kell nyúlnunk a természetes közegükben mutatott viselkedéshez.

Harci viselkedés elengedhetetlen része a győztes vagy behódoló magatartás, nélkülözhetetlen eleme az alá és fölé rendeltségi viszony. Jelentős szerepe van a zsákmányszerzésében, a kívülről érkező támadás kivédésében. Szaporodni kívánó nőstény kegyeinek elnyerésében is fontos szerepet játszik.

Együttműködő és érintkezést kereső viselkedés, kötődési viselkedés: a farkát önálló egyedek alkotják, de a farka sikerének az alapja az együttműködés, tehát az egyén érdekeit alá rendelik a csoport érdekeinek. A farka minden tagjával az alfa-hím gondosan ápolja a kapcsolatot, ez a kötődés teszi lehetővé a farka együttes mozgását. Ez a viselkedésforma már kölyökkorban megfigyelhető, amikor kölykök összesimulva, anyjukhoz bújva fekszenek, ez biztonságérzetet ad számukra, illetve élettani szempontból is fontos, mivel véd a kihűlés ellen. A szaporodási ösztön is indukál ilyen viselkedést, gondoljunk csak arra, amikor a kan nyalogatja a szukát. Ugyancsak ez a viselkedés nyilvánul meg játék közben: a játékra hívás egy jellemző mozdulatsora a két mellső láb földre csapása, illetve a kihívott fél ilyenkor el kezd menekülni, de nem egyenesen fut, hanem körkörösén. A szerepek a játék közben cserélődnek és egy oldott hangulat uralkodik. A viselkedési elemek között a vadászat és agresszió jelei is megjelenhetnek, de ezek keverednek, a sorrendjük ilyenkor felbomlik és gyakran ismétlődik. Ugyancsak megfigyelhető a kutya gazda kapcsolatában az érintkezést kereső kötődési viselkedés, amikor a kutya keresi a gazda érintését, odadől vagy odafekszik az ember lábához, illetve mikor játékra hívja gazdáját.

Szexuális viselkedés: nemenként eltérő sajátos viselkedést mutatnak a kutyák. A kanok esetében:

- figyelemfelhívó viselkedés, melynek célja a szuka érdeklődésének felkeltése,
- agresszió, küzdelem a választottért egy vetélytárral,
- bizonyítani kell a szukanak, ennek momentumai az együtt futás, szaglászás, nyalakodás, infantilis mozgás elemekkel tűzdelve,
- párzás mozdulatai.

A szukanál megfigyelhető viselkedés elemek:

- csatangolás,
- a vetélytársakkal harc a kiszemelt apa figyelméért,
- kölykök védelmezése,
- az udvarlás részeként a kan provokálása,
- párzás viselkedés elemei,
- vemhesség,
- kölykezés, melynek részeleme a bevackolás az ellésre az ideális hely keresés, szülés, burok repesztés, köldökzsinór elrágás, újszülöttek tisztítása, szoptatás. (Janza, 2018) (Csányi, 2012)

Vannak tehát fajra jellemző viselkedések, melyek jellemzően megjelennek, mint örökölt mozgás minták, minden egyed hordozza kor és nemi sajátosságok mellett. Azonban a viselkedés komplexitását tekintve az egyed fenotípus jellemzője, melynek kialakulásáért részben a genetika, másrészt a környezeti hatások felelősek. A kutyák viselkedése őseihez képest már jelentős eltérést mutatnak, mivel már más környezet veszi őket körbe, ma a kutyák az emberi család részeként élik mindennapjaikat.

A viselkedés problémák megítélésében nem elhanyagolható az emberi tényező, előfordul olyan jelzés a gazda részéről, aki a fajra jellemző viselkedést is problémaként éli meg, mint például a jelölő vizelet. A kutya tulajdonos elképzeléseit a viselkedésről jelentősen befolyásolja a kulturális környezete, az elvárásai, sztereotípiái, attitűdjei a kutyájával kapcsolatban, viselkedési normái, szabályrendszere. Három tényező befolyásolhatja a viselkedési problémák megjelenését: a genetikai háttér, a kölyökkori élmények, vagyis a korai szocializáció és az aktuális környezetből érkező ingerek, melynek részei a fizikai, szociális és lelki hatások.

2.6.1. Félelmek, szorongás, fóbia

A kutyák hasonlóan az emberekhez hajlamosak lehetnek félelemre, szorongásra és fóbiára. Ezek lehetnek természetes reakciók is bizonyos helyzetekre és ingerekre, de mélyebb okokra is utalhatnak és jelentős hatást gyakorolhatnak a kutya jólétére és viselkedésére. Néhány példa:

- Szeparációs szorongás: amikor a kutya stresszt tapasztal, ha a tulajdonos távol van, ez gyakran destruktív viselkedésben nyilvánul meg, mint például rágás, ugatás vagy szorongásos viselkedésben búzás és visszahúzódás.
- Félelem a hangoktól: sok kutyánál tapasztalható, hogy megijed az erős zajoktól, például petárdák és vihar hangok, melyek szorongást és pánikot válthatnak ki és menekülésre vagy rejtőzködésre készteti
- Idegenektől vagy más kutyáktól való félelem: néhány kutya félhet az idegenektől vagy fajtársaktól, ez főleg a hiányos szocializáció eredménye vagy korábbi negatív tapasztalatok következménye.
- Fóbia: néhány kutya már oly mértékben fél valamitől, hogy fóbiává válik nála, például autók, légi járművek és egyéb tárgyak stb.
- Orvosi kezelésektől való félelem: sok kutya, ha nincs a helyzethez szocializálva, akkor fél az orvosi kezelésektől, injekciótól és vizsgálatától, melyek nehezítik az orvosi ellátást.

2.6.2. Destruktív viselkedés

A destruktív viselkedés egy olyan jelenség a kutyáknál, amikor kárt okoz tárgyakban, a környezetében, például rágás, ásás, tárgyak szétszakítása, rombolás. Ez gyakran stressz, unalom vagy más viselkedési problémák jele lehet, fontos megérteni az okokat és megfelelően kezelni a helyzetet. A viselkedés megjelenhet fokozatosan, de hirtelen is.

Néhány gyakori ok a destruktív viselkedésre:

- Unalom: ha egy kutya nem kap elég mentális és fizikai stimulációt, hajlamos lehet destruktív viselkedésre, hogy elűzze az unalmát és a frusztrációt csökkentse.
- Szorongás: ebben a helyzetben gyakran mutat a kutya destruktív viselkedést, a legjellemzőbb mikor a gazda távol van a társállattól.

- Hiányos szocializáció: ha egy kutya nem volt megfelelően szocializálva, vagy korai életszakaszában negatív élmények érték, ez hajlamosíthatja a destruktív viselkedésre bizonyos környezeti és helyzetbéli változások esetén.

2.6.3. Szexuális viselkedéssel kapcsolatos problémák

Problémaként jelentkezhet tenyészeteknél a tenyész képtelenség szukák és kanok esetében is, ennek nem mindig áll a háttérben szervi probléma, lehet pszichés eredetű is. Gyakori probléma az emberek felé irányuló szexuális magatartás, ennek okai között sokszor találkozhatunk a kölyökkori hibás szocializációval.

2.6.4. Eliminációs problémák

Az eliminációs problémák olyan viselkedési problémák, mikor az állat nem megfelelő helyen ürít, például lakásban vagy más benti területeken. Ez gyakran frusztráló a gazda számára és az egyik olyan viselkedés, melynél gyors változást szeretne és türelmetlen. Háttérben például a következő okok is állhatnak: hiányos képzés, szeparációs szorongás, fizikai egészségügyi problémák, környezeti változások, korábbi negatív tapasztalat.

2.6.5. Kontroll problémák

Olyan széles körű viselkedés problémát takar, melyben a kutya nehezen vagy egyáltalán nem képes az irányítást, engedelmességet és szabályokat követni. Ezek háttérben állhatnak nevelési hiányosságok, szocializációs problémák, fizikai és mentális egészségügyi problémák, illetve egyéb környezeti stressz források.

- Kontrollálatlan viselkedés séta alatt
- Túlzó ugatás és morgás
- Játék alatti kontrollvesztés
- Viselkedési kontroll hiány utazás közben stb.

(internet 5.)

2.7. Agresszió

Az agresszió az állatvilágban a lét és fajfenntartást kiszolgáló viselkedésminta. Nélküle az adott faj egyedei kipusztulnának, vagyis ez egy nélkülözhetetlen és genetikailag meghatározott viselkedés. Ennek a viselkedésnek az alakulásába az ember a domesztikáció során a szelekcióval jelentős mértékben beleavatkozott, vagyis ezt az örökölt viselkedésmintát az ember szempontjából fontos és hasznosabb irányba terelte, a tanulási folyamat által. Így kialakult egy új, megerősített, kibővített vagy módosított viselkedésforma. A kutya agresszív viselkedésének formáinál beszélhetünk territoriális, őrző-védő, félelmi-védekezési, szociális-domináns, frusztrációs, irányváltóztatott, fájdalomérzettel kapcsolatos, hímivari magatartással összefüggő-vetélkedő, zsákmányszerzési agresszió. A környezeti hatások és az ember módosíthatják az agresszív viselkedés megjelenési formáit, ebből következik, hogy fajtánként és egyedenként is eltérően lesz jelen, ami neveléssel, kiképzéssel, korrekcióval jelentős mértékben befolyásolható. Az agresszív viselkedés összetett és komplex, számos gén és hormonális tényező befolyásolja. A legtöbb génműködés neurotranszmitterek, mint például szerotonin, dopamin és hormonok, főleg az androgén, illetve ezek receptorainak fokozott jelenlétével hozhatók összefüggésbe. Például az agresszív kutyákban fokozott stresszhormon, azaz kortizol szintet mértek. A szukákhoz képest a kan kutyák gyakorlati megfigyelésen alapuló agresszívebb viselkedése is az androgének és receptoraik szerepét támasztja alá. Ez a viselkedésminta öröklődik, sok fajtában megtalálható ezért a viselkedésért felelős gén, de még fajtán belül is lehetnek agresszív hajlamú és békéesebb egyedek. Ebből következik, hogy egyetlen fajtát sem ítélnénk kihalásra emiatt, mert szakszerű tenyésztői munkával, szelekcióval mindig kiválogathatók azok a példányok, melyek érdemesek a fajta további fenntartására és tovább tenyésztésére. Mindig szem előtt kell tartani, hogy az agresszió, mint egy sok gén által befolyásolt viselkedés, szakszerű neveléssel és képzéssel formálható és finomítható. (Zöldág, 2020)

Az agresszió három fokozata lehetséges, a legerősebb formája, amikor minden figyelmeztetés nélkül támad és harap, hacsak el nem menekül a másik fél, ez a megjelenési formája nagyon ritka. A következő fokozat a gátolt üldözéssel járó agresszió, ez általában a gyengébb egyed felé irányul, ekkor támadásra kiszemeli, befixálja, lassan közelít, majd a közeledés felgyorsul, és egy nagyobb ugrással a kiszemelt áldozat elé terem és ugrás közben egy sajátos hangot hallat. Ha eddig a kiszemelt nem vette volna észre a támadás kezdetét, erre általában felfigyel és menekülésre fogja. A támadó fél részéről itt a folyamat meg is szakad,

mert általában csak az elzavarás a cél, legfőképpen akkor, ha van elegendő tér az eltávolodásra. A harmadik a játékos támadás, aminek a lefolyása hasonló az üldözéssel formához, a különbség a közeledés jeleiben van, mert ebben az esetben a közeledő fél a fejét ingatja, szélesen, vagy cikk-cakk mozgásban futva közelít. A kiszemelt ez esetben nem menekül el, kiáll és egy nagy játék veszi kezdetét. Az agresszióknak számos szerepe van egy falka életében, rangsor kialakulását befolyásolja, megszabja kinek lesz elsőbbsége az erőforrások fellett. A megszerzett pozíció időnkénti megerősítésének is az agresszió az eszköze. Az agresszió formáiban különféle viselkedési elemek kimutathatók:

- azonnali harapás
- birkózás
- lökdösés
- fenyegető morgás, vicsorgás, mindkettő megjelenése egyfajta gátolt agresszió, ha a fenyegető viselkedés nem jár eredménnyel, akkor a gátlás oldódik és az állat támadni fog.
- ráugrás
- szimulált harapás, ez főként a fiatal egyedekre jellemző
- megfélemlítés
- odakapás, harapás, ha fiatal kutyáknál nem tanítjuk meg a gátolt harapást melyet vagy az alomtestvéreivel az anyjával szemben gyakorolhat, illetve nekünk embereknek is jut szerep ennek megtanításában, ha ez kimarad a felnőtt egyed erre nem tanítható már meg.
- üldözés

Az agresszió velejárója az alárendelt, vagyis a támadott fél viselkedése, melynek megjelenési formái lehetnek a fark has alá csapása, az orrával böködi és nyalogatja akár gyengéden a szájába veszi a dominánsabb fél pofáját. Gyakran ütögeti az egyik manccsal a földet és közben az egész hátsórészét csóválja. Ennek a viselkedésnek a szerepe, hogy jelezze a támadó félnek, hogy elismeri a magasabb rendű pozícióját, de szeretne jelen maradni és részt kapni a forrásokból. Az agresszióknak szinte mindig velejárója a félelem, kettő hatás alatt áll ilyenkor az állat, ha a félelem erősebb akkor menekülőre fogja, ha a támadó kedv a nagyobb akkor abból ott összezapás lesz. (Csányi, 2012)

A családi kutyák agresszióját az emberek többsége minden viszonylatban elfogadhatatlannak tartja, a tudományos megközelítés alapján azonban kijelenthető, hogy az agresszió az állatvilágban a viselkedésrepertoár normál részét képezi és elfogadott. Ezen alapszik a falkán belüli forrás beszerzés és felosztás, a falkaméret szabályozását befolyásoló dominancia elv. Az

agressziót tehát nem lehet rossznak tekinteni, csak megérteni kell. A problémát mindig az agresszió mértéke, helye és módja, illetve célja okozza. Ezek általunk befolyásolható és kontrolálható tényezők, ez a mi, vagyis a kutyatartók felelőssége kell, hogy legyen. (Miklósi-Topál, 2006)

Egy kutatást végeztek fajtákra vonatkozó agresszív viselkedéssel kapcsolatban, ahol a fajtársakkal, idegen emberrel és gazdával szembeni agresszív viselkedés megjelenését vizsgálták. Ennek eredménye, hogy egyes fajták az elvárásoknál rosszabb helyen végeztek, mint például a tacszó és a chihuahua, mely fajták emberrel és kutyával szemben is, az akita és pitbull kutyákkal szemben, az amerikai cocker spániel és a beagle gazdával szemben mutatott agressziót. Volt pár kutyafajta, mely mindig az élvezőnyben végzett, mint például a tacszó, szibériai husky, labrador retriever, golden retriever és rottweiler. (Duffy, 2008)

Az agresszióval szemben fontos még megjegyezni, hogy emberi szempontból nem hanyagolható el a megítélés fontossága, van, aki a kézre való odakapást sem veszi az agresszió súlyos jelének, mások már a morgást is „főben járó bűnnek” tartják. Ez egy fontos tényező véleményem szerint a kutyák agressziójának kezelésében. (internet 5.)

2.8. Az ember és kutya kapcsolata, kötődés szerepe

Az emberek közötti együttműködést megvizsgálva elmondható, hogy az első a közös cél felismerése, az ebben rejlő probléma feltárása, ennek megoldása érdekében készítenek egy tervet, majd felosztják a feladatokat a közös cél elérése érdekében. Az emberi együttműködés egyik érdekes eleme, hogy az akció során a vezető szerep változhat. Az éppen vezető szerepet betöltő személyt aktuálisan a domináns félnek tekinthetjük, ez a dominancia gyakori kölcsönös változóként írható le. Másik jellemző vonása az emberi együttműködésnek, hogy a felek információt cserélnek egymással, szabályokat állítanak fel, amelyeket aztán hajlandóak követni a cél elérése érdekében, még az akció megkezdése előtt. Ez az együttműködő viselkedés akkor jöhet létre, ha felek eltűrik egymás jelenlétét, vonzódnak egymáshoz, érdeklődést mutatnak egymás irányába, meg tudják egymást hallgatni és érteni, illetve hajlandóak általában a domináns szerep kölcsönös és időleges átadására. A farkasoknál is hasonló együttműködés figyelhető meg, egy két elem kivételével. Vadászni is egy közös cél érdekében indulnak és mindenki tudja miért mennek, a feladatok leosztása is megfigyelhető náluk, csak úgy, mint a kötődés, problémafelismerés és a feladatok összehangolt végzése. Egy- két elem hiányossága

figyelhető meg például a dominancia változása akción belül. Az ember és kutya együttműködésének egy lényeges alappillére a kötődés, a szabálytanulás és problémafelismerés. Ebben a viszonyban az ember határozza meg a célt, ebbe nincs beleszólása a kutyának, de együttműködés csak akkor várható, ha a kutya felismeri a feladatot. Az ideiglenesen bekövetkező dominancia váltása is megfigyelhető, gondoljunk csak a vakvezető vagy romkereső kutyák munkájára, feladatai közben előfordul, hogy adottan annál van a döntés, adott pillanatban ő a domináns fél, aki éppen akkor jobban érzi és átlátja azt a részfeladatot.

A kutya ragaszkodása az emberhez két különböző ösztönforrásból ered, az egyik az anyaállathoz való kötődés, ami a domesztikált kutyában fennmaradt, mint tartós fiatalság képviselőjeként megjelenő tulajdonság, vagyis mellettünk „gyerek” marad. A másik ilyen forrás pedig a farkaszemélynek járó engedelmesség gyökere és a farka tagjait összekötő szeretet, vonzódás, a farka helyett már ember csoporthoz kötik. Pontosan tudja ki tartozik a családjához, már nem jellemző rájuk a kíméletlen harc a rangsorban betöltött első helyért, a kötődésük fókuszusa is átváltott a fajtársakról az emberre. Készségesen akarnak megfelelni az ember elvárásainak, ez teszi őket alkalmassá, hogy a legjobb barátunk legyen. (Csányi, 2012)

2.9. Előítélet és sztereotípiá

Az előítélet olyan vélemény, melynek nincs tapasztalati háttere, csak érzelmi alapokon nyugvó ítéletalkotás. Nem támasztható alá logikus indokkal, erős érzelmi háttere van és ellenáll a változásnak. Beszélhetünk pozitív és negatív előítéletről.

Sztereotípiá: jellemvonások általánosítása, melyet egy adott csoport minden egyedére kiterjesztünk. Védekező funkció áll a háttérben, kategorizálásra, sematikus megállapításokra épülő elképzelések, mereven átadott vélemény egy adott körrel szemben.

Dr. Sántori Ágnes (2007) kutatása szerint, amely az emberek kutyákhoz fűződő attitűdjeit vizsgálta a következő eredményekre jutottak:

Jelzők megoszlása a kutya esetében:

Pozitív 90,2%

Negatív 3,7%

Semleges 4,1%

A vizsgálat további része kitért még a harapós kutyák jellemzésére is, melyben az alábbi eredmények születtek, az alapján, milyen jellemzőkkel illetik őket az emberek, ki mire asszociál egy harapós kutya esetén:

1. vicsorog, csahol 40,8%
2. félelmetes 10.9%
3. támadóállás 9.3%
4. erős, nagy 6.4%
5. szúrós tekintet 5.6%
6. nincs külső jel 4.4%
7. csattogtatja a fogait 4.2%
8. harci kutyák 2.5%

Ebből kiderül, hogy sok olyan elem van, amit az emberek az agresszív kutyáknál megfigyelhettek, de van olyan is, melyet inkább a média sugároz felénk, ráerősítve ezzel az előítéletek fennmaradására. Sajnos a média ezen hatása mindig megfigyelhető: a szenzációhajszolása és figyelemfelkeltő kifejezések használata, mellyel igen sokat ártnak egyes fajta képviselőinek általános megítélésében.

2.10. Kiképzési módszerek történelmi áttekintése

„A kutya igen jóindulatú, értelmes, tanulékony, ragaszkodó alaptermészetű állat, tehát tanítás, nevelés szempontjából nagyon könnyen formálható anyag, csak jó kéz kell hozzá, és a legelhanyagoltabb kutyából is jó teljesítményű állatot faraghatunk.”

(Kubinszky-Szél, 1956)

Mi a kiképzés? Az a folyamat, melynek során szeretnénk elérni, hogy a kutya bizonyos jelekre az általunk kívánt viselkedést produkálja, a nem kívánt viselkedést pedig elhagyja. A kiképzés nem kíván mást a kutyáktól, csak az örökölt viselkedési elemek (nyomkövetés, ülés, fekvés stb.) megjelenítését csiszoltabb formában a tréner utasítása szerint. (Kováts, 1984)

Együttélésünk zavartalanságát és harmonikuságát biztosító feltétel, hogy a kutya az elvárásainknak megfelelően viselkedjen a minket körülölelő környezetben.

A kutya kiképzése vélhetően a farkas háziasításáig vezethető vissza, már Kr.e. 126-116 között maradtak fent olyan feljegyzések, melyek a kölyökkutya neveléséről szólnak. A kutyák kiválasztásának és idomításának módszerei a 19. század közepéig apáról fiúra szálló tudásként maradtak meg. A 19. század második felétől jelentek meg az első tudományos alapokra helyezett képzési módszerek, ilyen első képzési módszer a „par force” módszer, melynek a lényege, hogy a kutya fájdalom hatására teszi meg az általunk kívánt parancsot, illetve a büntetés elkerülése érdekében engedelmeskedik nekünk. Colonel Conrad Most ezredest sokan a kutya kiképzés atyának tekintik, Németországban 1906-1912 között rendőr-kutyákat trenírozott, majd kiadta 1910-ben „Hogyan tréningezd kutyádat” című könyvét, melyben leírta, hogy két fajta asszociáció van és ezeket úgy használta, hogy finom és könnyed hangnemben beszélt a kutyákkal amikor dicsért, viszont a kellemetlen asszociációnál igencsak kemény bánásmódban részesítette őket: ütlegelés, ijesztő hangok és mozdulatok. Célja az volt, hogy minél gyorsabban és hatékonyabban a legmegbízhatóbb tudásra képezze a kutyákat. Évtizedeken keresztül képezte a rendőrség és katonaság számára a szolgálati kutyákat, majd vakvezető és nyomkövető és vadász-kutyákkal is foglalkozott. Meglátása szerint szükséges kényszer és ösztönzés használata, mert a kutyákat feladataik ellátásához olyan viselkedésre bírjuk rá, ami szemben áll természetével. Elmélete szerint „minél ösztönösebb egy cselekvés annál megbízhatóbb”. (Most, 1954)

William Koehler szintén katonai háttérű kiképző volt, 1946-ban megnyitott egy kiképző centert, ami világszínvonalon ismert volt. 1960-ra már több mint 40.000 kutyát tréningeztek a Koehler féle módszerrel. Koehler tanított Walt Disneynek is állatokat, a módszer lényege a negatív megerősítés és a büntetés volt. Fojtó láncot használtak tréninghez, nagyon sok kutya a negatív hatás elkerülése miatt jól dolgozott. Dobó láncot használt a távoli irányítás miatt, ha hívták és nem reagált, akkor hozzávágták a láncot. Mindent büntetett, ásást, ugatást, ugrálást, módszerének tudományos háttere, ha egy bizonyos viselkedést negatívval jutalmazol, akkor az jóval kevesebbszer fog előfordulni a jövőben. Például a kutyák, akik ásnak, annak ástak egy gödröt tele töltötték vízzel és bele nyomták a kutya fejét. A kutya ugrás ellen mellkason kell térdelni, akik ugatnak azokat bőr övvel kell ütni. A paradigmaváltás akkor jött el, amikor az embereket is elkezdték másképp kezelni, akik valamilyen fogyatékosággal vagy mentális betegséggel küzdöttek. Habár életében Koehlernek már nem tartották megfelelőnek módszereit, ő mégis haláláig kitartott mellettük. 1960-as években például a gyógyintézetekben bántalmazó

módszerekkel kezelték a betegeket, mivel úgy gondolták ez a leggyorsabb és leghatékonyabb módja a kezelésnek, ahogy ezek a módszerek a humán vonalon finomodtak, úgy a kiképzési módszerek is átmentek egy fejlődésen a pozitívabb módszerek felé. Blanche Saunders kiképző Amerikában nagy kutya demonstrációkat szervezett, ahol közel 70.000 néző előtt mutatták be az elért eredményeiket a kutyáikkal, hogy így ösztönözzék az embereket, hogy képezzék az ebeiket. 1954-ben adta ki könyvét, ami egy összefoglaló volt a kutya obedience sportról, ehhez instrukciókat tartalmazott. Elmélete szerint a kutyák arra asszociálva tanulnak, hogy egy cselekvésüknek pozitív vagy negatív kimenetele van. Saunders metodikájában is nagy jelentősége volt a negatív megerősítésnek, az élelmet nem tartotta jónak a kutyakiképzésben, mert ezzel csak megvesztegetjük a kutyát. Fizikai módon mutatta meg, majd verbálisan megerősítette a cselekvést. Milo Pearsall forradalmasította a képzést, mert sokkal gyengédebb irányból közelítette meg, ő is támaszkodott ugyan a Saunders féle metódusokra, viszont ő már sokkal nagyobb hangsúlyt fektetett megerősítésre is, hogy tudassa a kutyával, hogy még mindig szereti. Azonban a pozitív megerősítést csak akkor alkalmazza, ha a kutya megfelelően viselkedik és akkor ez jobban rögzül benne. Nem használta a büntetés fogalmát, csak mindig kiigazításként említi. Modernebb elveket való kiképzők közé tartozik Dr. Ian Dunbar állatorvos és állatviselkedés szakértő, ő 1980-as években kezdte el hangsúlyozni annak fontosságát, hogy az egész családot be kell vonni a kiképzésbe és a sima társasági kutyát is ki kell képezni. Felismerte amikor a családokkal dolgozott, hogy a gazdák nem szeretik alkalmazni a kemény büntetéseket, ezért kifejlesztett egy sokkal pozitívabb tréning metódust, amit a teljesen kezdő emberek is elsajátítottak és hatékonyan használták, felismerték a jó közös időtöltést kutyáikkal. A kutya szocializáció fontosságára is felhívta figyelmet, illetve ennek hiányosága miatt bekövetkező viselkedés problémákra és a kölyökkutya képzés jelentőségére. 1994-re világszinten nőtt a befolyása a kutyás világban, amikor is létrehozták APDT Association Of Pet Dog Trainers szervezetet. Az első konferenciát Orlandóban tartották, ahol több mint 250 kutyakiképző volt kíváncsi a kutyakiképzést érintő problémákra. 1997-re már több mint 1.000 tréner csatlakozott a konferenciához. Ezeken az alábbi témákat érintették: büntetések és megerősítések és a viselkedés megváltoztató technikákat tudományos megközelítésben. (Burch- Bailey,1999)

1950-es években B.F.Skinner amerikai pszichológus a legobjektívebb módon próbálta leírni az állati viselkedést, minden szubjektív tényezőt kizárt. Ilyenek az érzelmek, gondolkodás, tervezés, az állatokat pedig kissé bonyolult, de mégis átlátható gépeknek tekintette. Kutatásai során megalkotta az állatokra vonatkozó operáns kondicionálást. Skinner dolgozta ki, de nem

ő vitte végbe a „force free” módszert, ami kizárólag jutalmazással és a nem kívánt viselkedések figyelmen kívül hagyásával dolgozik, tehát egy jutalmazáson alapuló technika. Gyakorlati kidolgozását Keller Breland, Mariann Breland Bailey és Bob Bailey népszerűsítették. (internet 6.)

Karen Pryor tudós, író és állatkiképző, 1980-as években tengeri emlősöket tréningezett. 1984-ben kiadta „Ne lödd le a kutyát” című publikációját, amiben azt tárgyalta, hogyan kell megváltoztatni az embernek a körülötte lévő emberek, állatok és gyerekek viselkedését, különböző tréningeken keresztül. Ezt több mint 20 millióan olvasták, majd összekapcsolta a viselkedépszichológia tudományát a modern kutya kiképzéssel és bemutatta a klikker tréning koncepcióját. 1990-es évek közepére már sokan használták a klikkert, mint tréning eszközt. (internet 7.)

2.11. A tanulás mechanizmusai

A tanulás egy olyan folyamat, melynek során az állat viselkedése tartósan, vagy átmenetileg megváltozik egy esemény, vagy hatás következtében.

1. Imprinting, azaz korai bevésődés, örökölt magatartásforma ez egy meghatározott ideig a kutyáknál hét hetes korig tart.
2. Szociális tanulás ez a születéstől a halálig tartó folyamat, ami a környezethez való alkalmazkodást foglalja magában, ez a tenyésztői környezetben kezdődik és a gazda mellett folytatódik, ahol egyre nagyobb szerep jut a tágabb környezetnek, kortársaknak és a családnak, ahol növekszik a kutya.
3. Habitúció, azaz közömbösítés, amelynek során az állat érzékenysége csökken a választ kiváltó inger irányába.
4. Szenzitiváció itt a kutya érzékenységét növeljük az ingerre, tehát erősíteni akarjuk a válasz reakciót.
5. Klasszikus kondicionálás, avagy társítás ez Pavlov (1972) kutatásaiban bizonyították, amikor a kutyának felvillantott egy fényt vagy megszólalt egy csengő, ezeket az állatra javarészt közömbös ingereket követte egy az állatot motiváló inger például táplálék vagy egy áramütés, ezek után megfigyelhető volt, ahogy a kutya társította akár a kellemes vagy kellemetlen következményt az első inger megjelenéséhez.

6. Operáns kondicionálás lényege, hogy az állat spontán reakcióját követi a motiváló esemény. A Skinner- dobozok is ez alapján működnek, található benne egy kis kar, amit lenyom az állat erre jutalom falat esik be a dobozba.

Négy eleme van:

- pozitív megerősítés / egy olyan elem kerül a kutya környezetébe, mellyel hatással vagyunk a cselekvés későbbi gyakori megjelenésére
- negatív megerősítés / itt a kutya környezetéből egy kellemetlen elem tűnik el, melynek hatására a kívánt viselkedés gyakorisága növekszik a későbbiekben.
- pozitív büntetés / itt a kutya cselekménye hatására valami kellemetlen hatás éri, melynek következménye a viselkedés gyakoriságának csökkenése.
- negatív büntetés / ebben az esetben a kutya nem kívánt viselkedésére számára kellemes dolog eltűnik a környezetéből ezzel a nem kívánt viselkedés gyakorisága csökken.
- Ide sorolhatjuk mintegy ötödik elemként a viselkedés elhalást is, mivel eredmény nélküli cselekvés kivitelezése értelmetlen a kutyák számára ezért, ha egy nem kívánt cselekményt ignorálunk nem jár semmilyen következménnyel, akkor az a viselkedés megszűnik, eredmény hiányába a megjelenése eltűnik. Ez természetesen csak akkor működő képes, ha maga a cselekvés önmagában nem megerősítő a kutya számára (Miklósi- Topál, 2006).

A tanítás útján szerzett információ szerzés csak akkor lehet sikeresebb az egyéb szociális tanulási formáknál, ha az ember, mint tanító képes kialakítani és irányítani a kooperatív tanuláshoz szükséges feltételeket, illetve a kutya, mint tanuló ebben a folyamatban megfelelően részt vesz. A kutya képes releváns információként értelmezni és elfogadni mérlegelés nélkül az ember időről-időre megnyilvánuló ismereteit, ez a dominancia elfogadási feltétel. Ez az érzékenysége a kutyának a tanítási helyzetekre és a gyors ismeretszerzési készség a faj háziasítása során végbement viselkedésevolúciós következmény. A kutyát ez teszi alkalmassá arra, hogy az emberrel a tanulási folyamatokban, mint tanuló álljon szemben (Topál.2006).

2.12. Idomítás vagy kiképzés

Az idomítás alatt azt értjük, mikor az állatot fájdalmas behatások mellett bírjuk rá bizonyos mozgássorozatok kivitelezésére, ebben a folyamatban a fájdalom elkerülése érdekében cselekszik. A hátránya, hogy nem engedi a kötődés kialakulását ember és állat között, csak a

félelem irányítja a folyamatot, gyakran ellenszegülést vált ki. A módszer nem veszi figyelembe a kutya természetét és hajlamát. Ebben a folyamatban a kutya megtörik és idegileg kimerül.

A kiképzés során kín-érzés mentes technikákat választunk, a kutya természetes hajlamával egyező formákat és cselekvéseket alakítunk ki az állatban. A technikák tudományos alapokra támaszkodnak, módszerében rugalmas, nem alkalmaz kín-érzetet. Az idomítás és kiképzés folyamata különbözik a módszer és a tanulási cél jellegében. (Kováts, 1984)

2.13. A kutyakiképző iskolák szerepe

A kutyaiskolák és trénerek nem csupán alapvető parancsok tanításával foglalkoznak, hanem segítik a kutyákat a környezetükben való eligazodásban, alkalmazkodásban, társas kapcsolatok kialakításában. A hatékony kiképzés biztosítja kutya megfelelő mentális és fizikális fárasztását, egészségét, illetve ezzel hozzájárul a közösség biztonságához. Ahhoz, hogy ezeknek megfeleljen egy tréner és a kutyaiskola, szükséges a magas szintű ismeret és tapasztalat, illetve folyamatos továbbképzés igénye. A kutyaiskolák széles szolgáltatói körrel rendelkezhetnek, melynek segítségével segíthetnek a gazdák és kutyáik harmonikus együttélésében. Az alábbiakban felsorolok néhány kulcsfontosságú feladatot, melyet a kutyaiskolák elláthatnak. Természetesen nem minden szolgáltatás található meg mindegyik kutyaiskolában, de napjainkban azért már több területét kell lefednie egy-egy iskolának.

Engedelmes kiképzés: az alap parancsok elsajátítása a kutyaiskolák fő feladata, vagyis a kutyák kiképzése, az alapvető parancsok tanítása közé tartozik (ül, feküdj, maradj stb.) sétán való illedelmes magatartás. Ezen feladatok ismerete révén fejlődhet a gazda és kutya összhangja és kötődés fejlődésében is segít, ha a feladatok jutalmazását, ami lehet élelem, játék vagy szociális jutalom megfelelő időben és tudatosan alkalmazza a tulajdonos.

Probléma megoldás és kihívások: az iskolák és trénerek segítenek a problémamegoldásban és kihívások kezelésében. Az oktatás és a tréning fokozatosan nehezedik, ami lehetőséget ad a kutyáknak arra, hogy fejlesszék a kognitív képességeiket és megtanulják hogyan kezeljék a különböző helyzeteket.

Fizikai aktivitás biztosítása: a fizikai aktivitás fontos a testi egészségük szempontjából. A mozgás segít abban, hogy a kutyák ne csak fizikailag, hanem mentálisan is kielégüljenek. Erre kitűnő terep a különböző sportok oktatása az iskola megfelelő tréneri vezetés mellett

megismerteti a kutyatartókat és kutyáikat, ami a fajta és az egyed alkalmasságát tekintve számukra legmegfelelőbb fárasztást, minőségi időtöltést és szórakozást nyújthat. Biztosíthatja az egyed mentális és fizikai fárasztását. A cél, hogy a tulajdonosok felismerjék szükség van a mentális és fizikai fárasztás folyamatos jelenlétére a kutyák jólléte szempontjából.

Szocializáció elősegítése: Az iskoláknak fontos szerepe van a szocializáció elősegítésében. A kutyák megfelelő magatartásának segítése bizonyos helyzetekben fajtársaikkal és az emberekkel való találkozás során, ezzel csökkentve, illetve megelőzve a problémás viselkedések kialakulásának esélyét. A kutyák társas lények, a korai szocializáció hozzájárulhat ahhoz, hogy kiegyensúlyozottabbak és kevésbé félénkek legyenek különböző környezetekben.

Problémás viselkedések kezelése: a gazda fordulhat az iskolákhoz már általa észlelt probléma esetén, amit a szakember fel tud tárni és javasolni tud esetleges orvosi kivizsgálást az egészségügyi háttér feltérképezése végett. Ha nem bizonyítható fájdalom vagy egyéb szervi betegség a háttérben akkor a trénernek segítenek a gazdának a már kialakult problémás viselkedések megértését és kezelését. Ez magában foglalhatja a túlzott ugatást, agressziót, szorongást vagy egyéb viselkedési problémákat.

Kutyatulajdonosok oktatása: Ez magában foglalja a megfelelő kutyatartási technikákat, etetési szokásokat, állatorvosi ellátás fontosságát és más releváns témák oktatását.

Engedelmességi versenyekre és vizsgákra való felkészítés: Ezek segítenek a gazdák és kutyáik kiképzési céljaik elérésében és nem utolsósorban szórakoztatóak a versenyek. Illetve ezen idő alatt a „munkánélküli” kutyák számára biztosított lesz a folyamatos foglalkoztatás, ami mindenképp hasznos a mentális egészségük szempontjából.

Egészség megőrzés: A trénernek tanácsot adhatnak a kutyák egészség megőrzésével kapcsolatban, a megfelelő étrend kialakításához, állatorvosi ellenőrzésekre hívhatja fel a figyelmet, és más egészség megőrző technikákat ismertethet.

Speciális kiképzési szolgáltatások: Egyes kutyaiskolák speciális kutyakiképzési szolgáltatásokat is nyújthatnak, mint például terápiás kutyák képzése vagy speciális munkakutya képzés, amelyek katasztrófa elhárítás vagy más speciális feladatok ellátását végzik.

Kutyás sportok oktatása: Az iskola megfelelő tréneri vezetés mellett megismerteti a kutyatartókat és kutyáikat, ami a fajta és az egyed alkalmasságát tekintve számukra

legmegfelelőbb és szórakozást nyújthat. Biztosíthatja az egyed mentális és fizikai fárasztását. A cél, hogy a tulajdonosok felismerjék szükség van a mentális és fizikai fárasztás folyamatos jelenlétére a kutyák jólléte szempontjából.

Tulajdonos - kutya kapcsolat erősítése: a kutyaiskolában való részvétel lehetőséget ad a gazdának és kutyának a közös időtöltésre és együttműködésre. Ez erősítheti a köteléket és bizalmat.

A tapasztalt és elkötelezett kutyakiképzők segíthetnek a kutyatartóknak és kutyáiknak egy egészséges, boldog és harmonikus kapcsolat kialakításában.

3. Alkalmazott módszerek

Kutatásom három vizsgálati részből állt, melyet megfigyelés, kísérlet, és kérdőív alapján végeztem, melyek kivitelezésében két kollégám, a kutyaiskolákból a segítségemre volt. A helyszín egy 30 négyzetméteres foglalkoztató terem, ezt a kutatásban résztvevő kutyák megismerhették, erre minden esetben hagytunk időt. A résztvevők hozzájárultak a kép és hangfelvétel készítéséhez, melyre azért volt szükség, hogy a későbbiekben visszanezessük és elemezzessük a látottakat. Illetve a megfelelő méréseket elvégezzessük.

I. Vizsgálatunk módszere: A kutatásomat 2023. januárjában kezdtem, a kutyákat megkeresés alapján választottam ki, illetve jelentkezőket fogadtam a vizsgálatokhoz. Két vizsgálati csoportot határoztam meg, az I. vizsgálati csoportban a molosszerek és bull típusú kutyák vettek részt, melynek összetétele a következő 20 molosszer volt, melyek között az alábbi fajták voltak: bullmasztiff, cane corso, argentin dog, bordeauxi-dog, német dog, nápolyi masztiff, rottweiler, ezen fajták keverékei. Illetve 20 kutyát néztünk meg bull típusú kutyákból, melyek az alábbi eloszlásban voltak jelen, amerikai staffordshire terrier, pitbull, bullterrier, bull típusú keverék. A nemek tekintetében 29% kan, 14% szuka, 31% ivartalan kan, 26% ivartalan szuka. Életkori eloszlásuk a következő volt, 29 kutya hatéves kor alatt, hat kutya 6-10 éves kor között és öt kutya 10 éves kor felett. Kutyaiskolába járnak jelenleg is a 40 kutyából 45%, 35% -a nem járt eddig képzőhelyen, otthon képezte, míg 20% -a járt kutyájával korábban képzőhelyen. A II. vizsgálati csoportban a terelő kutyák és munkakutyák képviselőit vizsgáltam, a csoport összetétele az alábbi fajtákból állt, border collie, ausztál juhászkutya, pumi, puli, malinoa. belga juhász, német juhász malinoa keverék. Összesen 40 kutya képviselte ezt a csoportot az alábbi nemenkénti eloszlásban, 40% ivartalan kan, 20% kan, 30% ivartalan szuka és 10% szuka. 6 éves kor alatti volt 25, 6 és 10 év közötti volt 14, illetve 10 év feletti volt 1. Kutyaiskolába járnak vele jelenleg 21 kutyával, soha nem járt, otthon képezte 11, és korábban jártak vele, de már nem 8 állat volt ilyen a csoportból.

Megfigyelés módszerével éltem a monotonitás hatásának tanulmányozásához. A vizsgálatban a gazda a kutyájával szemben helyezkedett el, a feladatok a kutyák számára ismertek, egyszerű ül és fekszik parancsszavak hangzanak el testjelek kíséretében. Jutalmazni a pozíciók felvétele után kell, a feladatokat egymás után kell kérni, váltakozva, tehát ül/jutalom, fekszik/jutalom, ül/jutalom, fekszik/jutalom és stb. A vezényszavakat mindig ugyanúgy kell kiadni, illetve szóban dicsérni nem lehet. A tűrés határt jelenti, amikor láthatóan érzékelhető lassulás mutatkozik a feladat végrehajtásában vagy a kutya valamilyen viselkedésbeli változást mutat

vagy akár kiszáll a feladatból és elhagyja a gazdát. A motiváció szintjén, erősségén nem emelhetek a gazdák, tehát nem változtathattak hangszínt, jutalomfalatot, játékot, testhelyzetet, arc mimikát. A feladat végrehajtásának körülményei nem módosulhattak a vizsgálat során, az idő kerete kettő perc.

II. Vizsgálat módszere: a sztereotípiá vizsgálat, melyhez kérdőívet használtam, amit kiállításokon és kutyaiskolákban, illetve egyéb rendezvényeken résztvevő emberekkel töltöttem ki Sopronban, Komáromban és Győrben. Összesen 513 ember töltötte ki, ebből 32 nem volt értékelhető. A kérdőívben megneveztünk négy kutyafajtát a német juhász, border collie, bordeauxi-dog, pit bull. Ezekkel a fajtákkal kapcsolatban tettük fel asszociációra vonatkozó kérdéseinket, illetve saját kutyát és annak fajtájára vonatkozó kérdés is szerepelt.

III. Vizsgálat módszere: kísérletemet az alábbiak szerint végeztem el 20 kutyán, melyből öt képviselte a molosszereket, hét a bull típusúakat, ezek az egyedek alkották az első vizsgálati csoportot és nyolc állat a terelő és munka vonalas kutyák a második vizsgálati csoportot. Az egyedek kiválasztásánál felmértük kollégáimmal a kutya gazda páros jelenlegi kapcsolatát és a kutyák esetleges viselkedés problémáit, illetve tájékoztunk az eddig alkalmazott tréning technikákról náluk. A 20 kutya mindegyike egy és két év közötti volt, és korábban mindegyik csak ovis foglalkozásra járt kutyaiskolába, a gazdák elmondása alapján egy kutya volt, akinél már az oviban is averzív technikát alkalmaztak, a többi állatnál csak jutalom falattal tréningeztek a foglalkozásokon. A kísérletben résztvevő összes kutya az ül vezényszót kézjelre és jutalomfalattal értette a lábhoz vezényszót nem ismerték. Az első tréning napon a kutyákkal averzív technika mellett folyt a képzésük, míg a második napon tréning technikát váltottunk, és pozitív módszerek mellett kellett elsajátítaniuk új dolgokat, mely a lábnaál követés és ültetés láb mellett volt. Mivel a stresszes állapotnak fizikai paraméteres visszajelzései is vannak ezeket feljegyeztük: ilyen volt a lihegés fokozódása, szájnyalás, ásítás, farok leengedése, elhúzódás. Illetve feljegyeztük az egyéb viselkedésbeli változásokat, mely az együttműködés hátrányaként jelentkeztek. Minkettő tréning nap felvételre került és összehasonlítottuk a felvételeken látottakat a két technika alkalmazása között.

4. Eredmények és értékelésük

4.1. A monotonitás

Monotonitás egy olyan állapot, amelyben egy tevékenység vagy helyzet hosszú időn keresztül ismétlődik vagy egyhangú. A monotónia túrés egy adottság, mely képes meghatározni a teljesítő képességet, egy viszonylag állandó vonás, diszpozíció jellegű, időben állandó, az idegrendszer által irányított, nem fejleszthető és nem változtatható, nem fog javulni sem tréninggel vagy gyakorlással. Ez az állapot általában az élmények, illetve ingerek hiányát vagy minimális változatosságát jelenti. A monotonitásnak lehetnek pozitív és negatív hatásai attól függően, hogyan éli meg az ember vagy az állat.

Pozitív hatásai:

- a monotonitás segíthet elmélyülni, koncentrálni bizonyos helyzetekben, mint például meditálásnál
- bizonyos szituációkban segítheti az új információk vagy új készségek elsajátításánál
- egyén személyiségétől függő, de van, aki a monoton helyzeteket nyugtató hatásúnak ítélik meg önmagukra nézve.

Negatív hatásai:

- a monotonitás érdeklődés elvesztését okozhatja, ami negatív hatással lehet hosszú távon az életminőségre és az általános állapotra
- monoton helyzet hatással lehet a kreativitásra és innováció csökkenését okozhatja
- az állatok számára stresszt és viselkedési problémát is okozhat, ha nem kap elég mentális vagy fizikai stimulációt.

Összeségében az emberek és állatok életére a monotonitás különböző hatásokat gyakorolhat, fontos megtalálni az egyensúlyt a változatosság és a rutin között, az egészséges és kiegyensúlyozott életért.

4.2. Monotonitás tűrés vizsgálat

A vizsgálat során az alábbi viselkedésbeli változásokat figyeltük meg az állatokon, a tréning kezdetétől mikor adja az első jelét annak, hogy a figyelme elterelődik vagy az addig megértett utasítást már nem értelmezi vagy türelmetlenségre utaló magatartást tanúsít. Ezek az alábbi jelek voltak a megfigyelt kutyáknál.

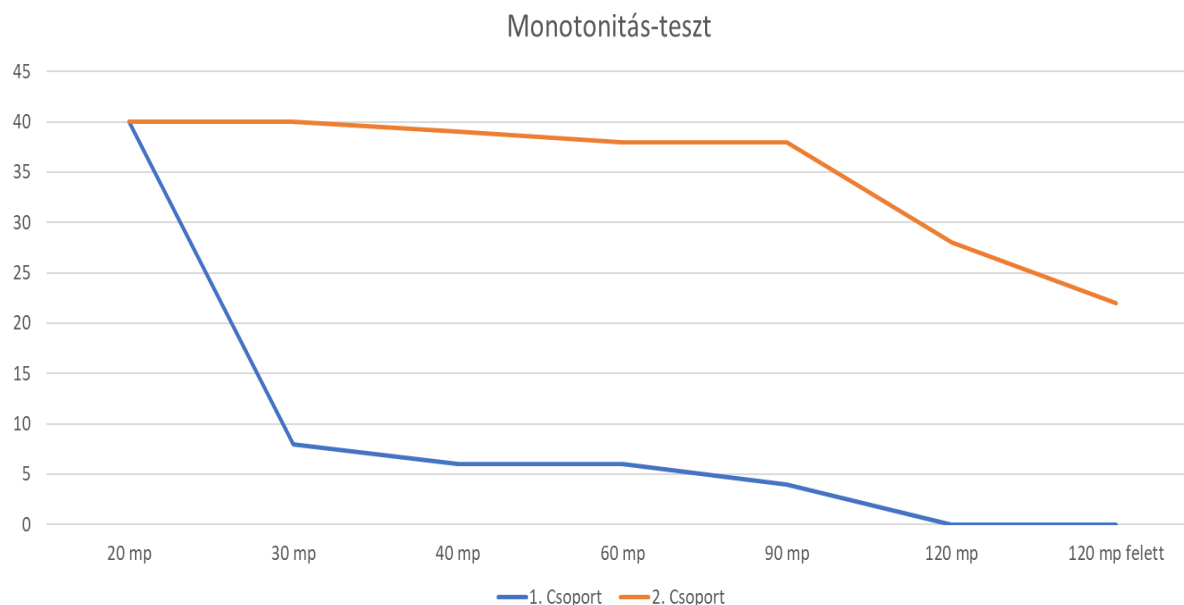
- felugatás
- ignorálás
- eltekintés a gazdáról
- a feladat végrehajtásának a lassulása
- gazda elhagyása

Az I. csoport képviselőinél ezek a viselkedések az alábbiak szerint jelentek meg a 40 kutya közül 32 esetben láttuk meg az első jelet a 2 perces időkeret 30 másodperce előtt, a leggyakoribb első jel a feladat végrehajtásának lassulása volt, ami 27 kutyánál volt érzékelhető, míg egy esetben a teljes ignorálás és fekvő helyzetben maradás volt látható. A többi hat esetben 30 másodperc letelte előtt négy állat ugatott fel, míg két esetben eltekintés a gazdáról, ami együtt járt a feladat végrehajtásának lassulásával is. A másik hat kutya közül ötnél figyeltük meg a gazda ignorálását 30-45 másodperc között és egy kutya érte el az 1 perc 10 másodpercet, mikor felugatott és lassult a feladat végrehajtása.

A II. csoport képviselőinél a 40 kutyából a 2 perces időkeretet 22 kutya volt képes túl lépni, a feladat végrehajtásuk végig aktív maradt, nem adták jelét a motiváció csökkenésének. Míg hét kutya 60-80 másodperctől ugatás megjelent, de a feladatot végre hajtotta lassulás nélkül, egy állat 45 másodpercnél elhagyta a gazdát, majd visszatért és folytatta még 20 másodpercig. 10 kutya pedig 1perc 45 másodperc és 2 perc közötti idő intervallumban az alábbi jelzéseket adta négy állatnál lassulni kezdett a feladat végrehajtása, kettőnél ugatás kíséretében lassuló feladatvégrehajtás és két esetben a gazda elhagyása volt látható és vissza se tértek csak felszólításra. Az 1. ábra jól szemlélteti a két vizsgált csoport monoton tréninghez való viszonyulását, hogy mennyi ideig tudtak feladatot teljesíteni és mikor léptek ki a munkából.

1. ábra: Monotonitás tűrés ábra

(Forrás: Saját szerkesztés, saját teszt alapján)

A vonaldiagrammból jól kivehető, hogy a két csoport monotonitás- tűrése mennyire különböző az idő múlása és a feladatból kilépő kutyák száma esetében.

Az első csoport képviselői közül, közel 50%-a, többnyire 30 másodperc körüli időnél, több jelzésadás után adott körülmények között nem voltak rávehetők további munkára.

A második csoportba tartozó egyedek tűrése lényegesen hosszabb időt mutatott, egy perc körül csupán két kutya hagyta el a feladatot és 120 másodperc után is közel a fele még motiváltan dolgozott.

A monotonitásnak a kutyák életére is hatása van, a kutyák is hajlamosak az érdeklődés elvesztésére, ha tevékenységük vagy környezetük túl monotonná válik. Ennek következtében az alábbi lehetséges hatások figyelhetők meg náluk.

- Viselkedési problémák: ha egy kutya túl kevés stimulációt kap környezetétől vagy unatkozik, hajlamossá válik destruktív viselkedésre, rágásra, ásásra, ugatásra.
- Szorongás: a hiányzó változatosság és inger szegény közeg érzelmileg instabillá teheti a kutyát.
- Csökkent aktivitás: a túl monoton környezetben élő kutyák hajlamosabbak lehetnek a passzivitásra, alacsony aktivitásra.
- Kognitív hanyatlás: ha egy kutya nem kap elegendő mentális stimulációt akkor ez hozzájárulhat a kognitív hanyatláshoz.
- Kiegyensúlyozatlanság: ha egy kutya életében hosszútávon van jelen monoton környezet vagy tevékenység, akkor kiegyensúlyozatlansághoz vezethet, ami a kutya boldogságát és jóllétét negatívan befolyásolhatja.

A kutyák monotonitás tűrése egyedenként, de fajtánként is változást mutathat, a terelő kutyák és munkakutyák monotonitás tűrése vizsgálatunk alapján sokkal nagyobb, mivel a feladat és a munkavégzés iránt nagy elhivatottsággal állnak, élvezik a feladatot és olykor maga a munka jelenti számukra a motiváló erőt, mintegy jutalomként tekintve rá. Molosszerek esetében a monotonitás a kevés inger feszültté teheti őket és negatívan befolyásolhatja viselkedésüket. A bull típusúaknál a terrier vér jelenlétéből adódóan várható volt a kisebb monotonitás tűrés, mivel az aktivitás és kíváncsiság hátráltatják a monoton feladat helyzetekben való megfelelést. Fontos megállapítani, hogy minden kutya egyedi, az egyéniségén túl más tényezők is befolyásolják a monotonitás tűrését, mint például a környezet, szocializáltság, kor és egészségi állapot. Számomra egy fontos momentum, mert a tréningek során sokszor látható, hogy a gazdák egymás után kérik ugyanazt a feladatot és nem veszik figyelembe és engedetlenségnek értékelik mikor az egyhangú tréningek miatt, a kutyák nem hajtják végre a feladatokat. Ugyancsak motiváció csökkenést érzékeltünk mikor a gazda monoton hangneme miatt, a kutya nem érzékeli a gazda elégedettségét, akár kontrollját. Mely mindegyik helyzetben tulajdonképpen a kutya az egyhangúság miatt veszít a motiváltságából. Azonban bizonyos fajták erre jelentősebb mértékben reagálnak, míg mások sokkal jobban tűrik ezt a helyzetet. Bár ez egy egyedi sajátosság is, de fajta jellegként is bizonyítható a jelenléte.

Összeségében jól látható a két csoport közötti különbség, ahol a munkakutyák és terelő kutyáknál érezhető volt, hogy a monoton munka mellett is fenntartható maradt a motivációjuk és maga a feladat elvégzése elégíti ki őket, a feladatra jól összpontosítottak a figyelmük nem

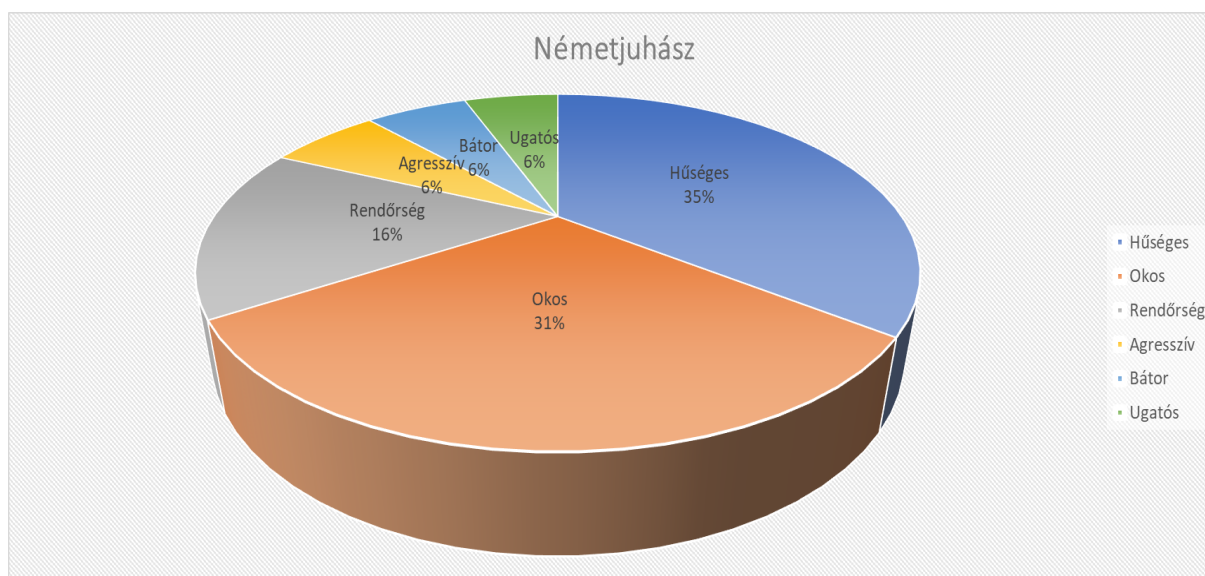
vagy 1-2 másodpercre került le a gazdáról. Míg az I. csoport képviselőinél, melyből kifejezetten kíváncsiak voltunk négy kutyára, melyekkel sportolnak a gazdák, hogy milyen viselkedést tanúsítanak, de összességében elmondható, hogy a kutyák gyorsan veszítették a jutalmazás ellenére a motivációjukat, gyakrabban kellett volna változtatni a jutalmazást, hogy fennmaradjon az érdeklődés a feladat iránt. Illetve ugyanazt az aktív teljesítményt nem hozták végig, egyik egyed sem. Jól érzékelhető volt a négy sport kutyából, egy kutyának a kiemelkedő teljesítménye a többiek közül, de 1 perc után már az ő motiváltsága is a feladat iránt csökkent. Természetesen nem ugyanazt a feladat végrehajtási tempót vártuk a különböző fajtáknál, mindig önmagukhoz képest néztük a motiváció csökkenését, ezért nem darabszámot figyeltünk, hogy ki hányszor tudja végrehajtani a feladatot 2 perc alatt. Bizonyossá vált számunkra, hogy a két vizsgált csoport közül az I. csoport kutyái voltak, akik érzékenyebben reagáltak a monoton feladat végrehajtásra, nehezen viselték a monoton munkakörülményeket és teljesítményük az idő múlásával folyamatosan csökkent, aminek háttérében nem a kisebb intelligencia áll, csak erre a tényezőre érzékenyebben reagálnak, melynek háttérében a múlt húzódhat. Mivel ezek őseit nem monoton munkára és nem monoton körülmények közötti munkavégzésre tenyésztették és szelektálták őket. Sokszor voltak önálló döntés hozatalra utalva, makacs és elszánt állatok, ami itt is megmutatkozott. A II. csoport képviselői nem véletlen, hogy ezek a fajták jól és könnyen képezhetők, a sport és a feladat végrehajtása az életük, az emberrel való szoros együtt működésre tenyésztették őket.

4.3. Az előítéletek és sztereotípiák vizsgálata

Készítettem egy kérdőívet melyet 513-an töltöttek ki, ebből 32 nem volt értékelhető a nem egyértelmű válaszok miatt. A megkérdezettek 68%-a jelenleg is kutyatartó, 73%-a városban és 27% vidéken. Arra szerettem volna bizonyosságot nyerni, hogy él e az emberekben előítélet és sztereotip gondolat konkrét fajtákkal szemben, hogy pozitív vagy negatív attitűd lengi e körül az adott fajtákat. Az általam választott kutyafajtákat ismert fajtáknak nevezhetjük, melyek ismertségüket általában a médiában való megjelenés segítette. Felmérésem alapján az alábbi diagrammok jól szemléltetik az egyes fajtákat körülölelő pozitív vagy negatív attitűdök jelenléte, melynek nagy hatása van a kutyák és gazdáik hétköznapi életére, valamint a fajta választást is nagy mértékben befolyásolja.

A németjuhász esetében (2. ábra) a megkérdezettek 72% -a pozitív érzéseket társít a fajtához, melyből alátámasztottam a filmek és megfigyelés hatását is, mivel az emberek a fajtával a rendőrséget, illetve a szolgálati vonalat azonosítják. Gondoljunk csak azokra a filmekre, mint például RinTinTin, Rex felügyelő, ahol a németjuhászok mindig pozitív oldalon állnak. Ezáltal az emberek összekapcsolják a biztonságérzettel hiszen a rendvédelmi szervek vonalai között is ezt a fajtát figyelhetik meg. A megkérdezettek ehhez a fajtához csak 12% -ban társítanak negatív jelzőket. Egyértelműen látszik a fajta pozitív megítélése.

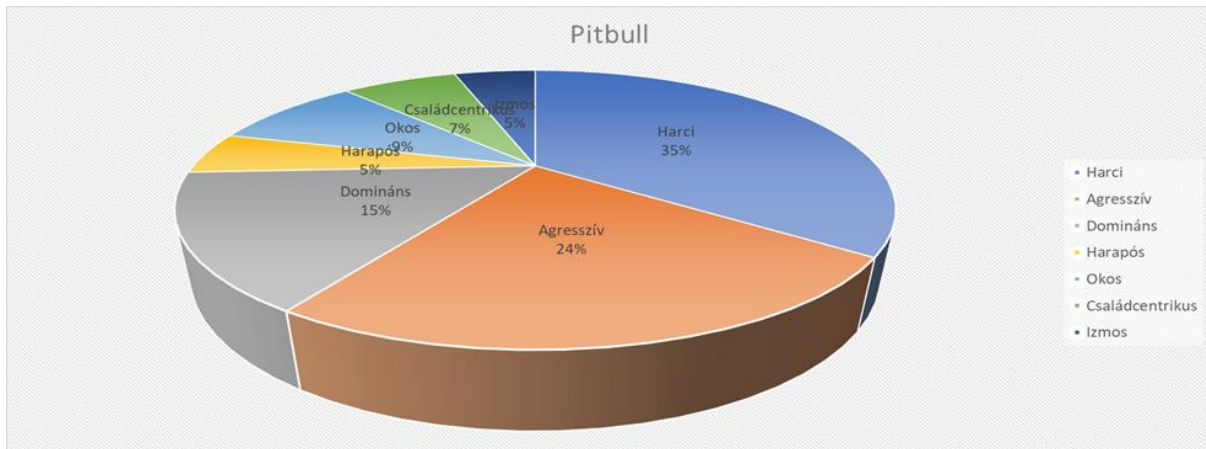
2. ábra: Németjuhász esetén az alábbi jelzőkre asszociálnak először
(Forrás: Saját szerkesztés, saját kérdőív alapján)

Kérdés soromban felmérést végeztem arra vonatkozóan, hogy mi az első szó amira asszociálnak, ha egy pitbullt látnak. Ehhez a fajtához (3. ábra) kapcsolódó negatív attitűd egyértelműen megmutatkozik, melyre a figyelemfelkeltő híradások is hozzájárulnak és nem engedik a fajtát kilépni a sötét múlt árnyékából, 79% negatív és 21% pozitív jelzők aránya. Egyértelmű a mérleg a negatív oldalra dől, tehát a megkérdezettek nagy része inkább társít hozzá negatív érzelmeket.

3. ábra: Pitbullal kapcsolatos asszociációk

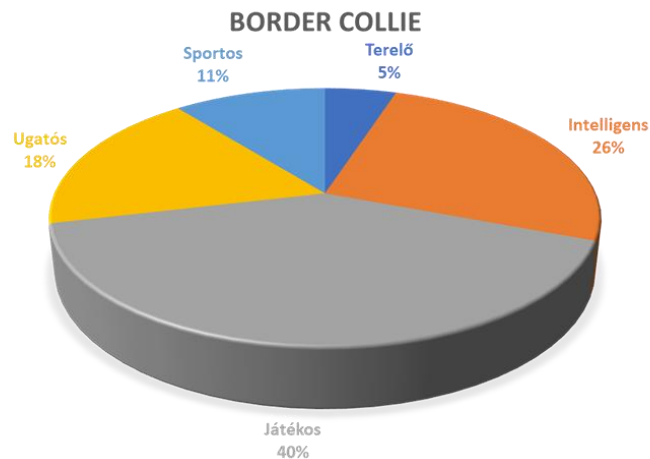
(Forrás: Saját készítés, saját kérdőív alapján)

A következő megnevezett fajta (4. ábra) a kérdőívben a border collie volt, melyre az alábbiakra asszociáltak a megkérdezettek. A fajta közkedvelt ez itt is megmutatkozott, mivel a pozitív jelzők 77%, a negatív mindösszesen 18% és semleges 5%. Ehhez a fajtához a kérdezettek többsége a játékos képet társítja, illetve intelligencia is magas százalékkal szerepelt.

4. ábra: Border collie-val kapcsolatos asszociációk

(Forrás: Saját készítés, saját kérdőív alapján)

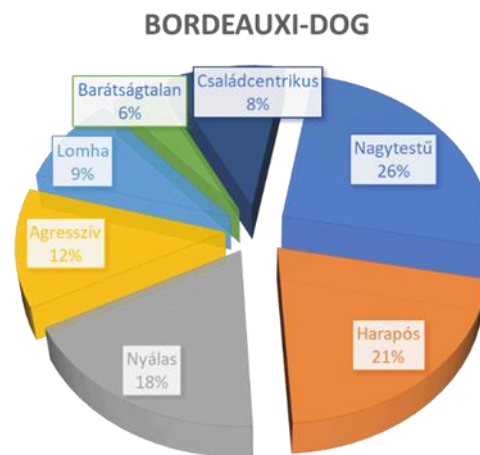

A következő fajta amire rákérdeztem (5. ábra) a bordeauxi-dog volt, ezen jellegű kutyákkal kapcsolatos gondolatokat szerettem volna felmérni az emberekben az Egyik kopó másik eb című mozifilm hatása végett, mely ismertté tette. Ezek alapján erre a fajtára vonatkozólag is

megállapíthatjuk, hogy az emberek gyakran összekötik a méretet az agresszió, harapós, azaz negatív jelzőkkel illeték 59% -ban, pozitív 7%, illetve semleges jelző 34% -ban fordult elő. Abban az esetben, ha a lomha jelzót semlegesnek tekintjük. Ennél a fajtánál a jelzők nagyobb szórása figyelhető meg, de itt is érezhető a rá vonatkozó negatív attitűd megjelenése a jelzők 43,1% -a vonatkozott az agresszió jelenlétére. A bordeauxi-dogokkal kapcsolatos sztereotípiák gyakran tévesek és megalapozatlanok lehetnek, és általában az adott fajta rossz hírnevéből, valamint az emberek előítéleteiből eredhetnek. Fontos megjegyezni, hogy minden kutya egyedi egyéniség, és a fajta nem feltétlenül határozza meg a viselkedését vagy a jellemét.

5. ábra: Bordeauxi-dog-ra vonatkozó asszociációk

(Forrás: Saját készítés, saját kérdőív alapján)

A fenti eredmények tükrében látszik, hogy az emberekben erős sztereotip gondolatok élnek bizonyos kutyafajtákkal szemben, jól látható a negatív attitűdöt erősítő jelzők a pitbull és bordeauxi-dog esetében, és ugyancsak felismerhetők az egyértelmű pozitív jelzők megjelenése a border collie esetében. Míg a német juhással kapcsolatban a hűségre való asszociáció megjelenése nagy százalékban volt jelen a felmérésben. Ez szerint a sztereotípiák és előítéletek alapján konkrét kép él az emberekben egyes kutyafajták iránt. Ez kihat az adott fajtához fűződő viszonyukra, hogyan bánnak velük, illetve az adott állatot tartó ember, gazda megítélésére is. A kategorizáció automatikus folyamat, amely a közelség, hasonlóság és a közös sors alapján sorol egyé embereket, és ez meghatározza az információfeldolgozás további menetét. Az észlelők hajlamosak összekeverni az azonos kategóriába tartozókat, és egymáshoz hasonlóbbnak észlelik őket, mint a másik kategóriába tartozókat (Tajfel, 1973) Ezáltal létrejön az a téves hiedelem, hogy abban a kategóriában mindenki egyforma. A kategorizálásnál nagyobb figyelem hárul a kisebbségi kategóriákra, ez egy kiugró ingert jelent az észlelésükhöz.

Az észlelés mellett az emlékezési folyamatnak is szerepe van, mivel ezek segítségével maradnak fenn a sztereotípiák és előítéletek, mert a sztereotípiáknak megfelelő információkra jobban emlékezünk, mint annak ellenkezőjére. Ezzel magyarázható, hogy miként jönnek létre a negatív sztereotípiák. Az előítéletek és sztereotípiák mélyen gyökereznek társadalmunkban nem csak dolgozatomban említett fajtákkal szemben, hanem az élet más területein is élesen jelen vannak és megfigyelhetők, érzékelhetők a mindennapokban. Az objektíven jelenlévő különbségek a valóságot jelentősen túlszárnyaló jelentőségre tesznek szert, így a kategorizálás alapjává válnak. Ezek háttérben többek között a motivációs alapot a bűnbak keresés motívuma adja, ha ez széleskörben elterjed, elfogadottá válik akkor a bűnbaknak kikiáltott célcsoport ellen szigorú szankcionáló akár pusztító tevékenységhez is vezethet. (Kovács, 2010) Erre példa amikor ezen fajták egyes képviselői ellen tiltó rendelkezéseket vezetnek be egyes országokban, vagy amikor ezen csoport képviselő fajták minden egyedére egységesként kikiáltjuk, hogy „harcikutyá” és agresszív az adott egyed egyéni jellemét teljesen figyelmen kívül hagyva. Számtalan mozifilmben megjelenő fajtánál nyomon követhető volt az azt követő időszakokban a fajta közkedveltség növekedése és az adott fajta gyakori választása. Mivel a filmekből az a pozitív attitűd jelent meg a kutyáról, hogy az a fajta milyen okos és intelligens, emblematikus tulajdonságokkal lett felruházva, jellemképletekhez társítva, aminek semmi köze a valósághoz, az állat tényleges sajátosságaihoz. Az emberekben ettől a sugárzott attitűdtől megjelent egy pozitív kép az adott kutyáról és általánosítva azt, csak megvásárolta. Számtalan felkapott fajtának tett rosszat a ráruházott filmszerep, mivel a kereslet és a kínálat is megnőtt rá és ezzel az adott fajta tenyésztése rossz irányt vett.

Az előítéletekről és sztereotípiák hatásáról megállapítható, hogy jelentős hatással lehetnek a kutyák életére. Íme néhány lehetséges hatásuk:

Örökbefogadás és befogadás: A bull típusú és molosszer fajtájú kutyák gyakran kevésbé népszerűek az emberek körében, mert agresszív vagy rosszindulatú jelzőkkel társítják őket. Emiatt nehezebben kerül sor az örökbefogadásukra.

Viselkedés és kiképzés: Ha egy kutyafajtát vagy egy adott kutyát előítéletekkel kezelnek, az befolyásolhatja a viselkedésüket és a kiképzésüket is. Például, ha egy fajtát agresszívnek tartanak, akkor az emberek hajlamosak lehetnek félnékké vagy védekezővé tenni őket, ami további problémákat okozhat a kutyában.

Közösségi reakciók: Ha egy kutyát előítéletekkel kezelnek, az az emberi közösségből érkező reakciókat is befolyásolhatja. Például egy "veszélyes" fajtát vagy kutyát tartó személyekkel szemben előítéletesség vagy félelem jelentkezhethet más emberekben vagy akár hatóságokban is.

Jóllét és életminőség: Az előítéletek miatti hátrányos bánásmód befolyásolhatja a kutyák életminőségét és jóllétét. Ha egy kutyát előítéletek miatt elutasítanak vagy rosszul kezelnek, az szorongást, viselkedési problémákat és más egészségügyi problémákat okozhat.

Megfelelő ellátás elmaradása: Az előítéletek miatt egyes kutyák lehet, hogy nem kapják megfelelő ellátást vagy lehetőséget arra, hogy teljes potenciáljukat kihasználják. Ez lehet például kevésbé gyakori állatorvosi ellátás, alacsonyabb minőségű élelmiszerek vagy az ösztönző környezet hiánya.

Fontos felismerni és ellenőrizni az előítéleteket, amelyek befolyásolhatják a kutyák életét. Az ilyen előítéletek kezelése és felszámolása kulcsfontosságú annak érdekében, hogy minden kutya egyenlő lehetőségeket kapjon és tiszteletben részesüljön. Fontos kihangsúlyozni, hogy amennyiben a fajta választást nem előzi meg ismeretgyűjtés, tájékozódás a gazda részéről, csak a kutyafajtát körülölelő sztereotípiákon alapszik, akkor ugyancsak csalódással is járhat az adott fajta kiválasztása.

4.4. Az averzív technikák alkalmazása és rövidtávú hatás vizsgálat

Az averzív technikák olyan módszerek, amelyek negatív következményeket alkalmaznak a kutyák viselkedésének korrigálására vagy módosítására. Ezek a módszerek gyakran magukban foglalják a fájdalmas, ijesztő vagy kellemetlen ingereket, hogy a kutya elkerülje a nem kívánatos viselkedést vagy cselekedeteket. Néhány példa az averzív technikákra:

Kikötés: A kutya kikötése egy helyhez, például egy hosszú pórázhoz vagy lánchoz, amely megakadályozza a mozgását.

Rángatás: A kutya nyakörvénel vagy horgonyánál való erős rángatása, hogy megakadályozza vagy megszakítsa a nemkívánatos viselkedést.

Kézmozdulatok: Az emberi kéz vagy testmozdulatok használata a kutya megfélemlítésére vagy fájdalommal való fenyegetésére.

Hangsúlyos kiáltás: Hangos, dühös hangnemben történő kiáltás vagy kiabálás a kutya figyelmének felhívására vagy negatív élményekkel való fenyegetésre.

Kellemetlen eszközök használata: Például vízsugár vagy zajos eszközök használata a kutya figyelmének eltérítésére vagy megszakítására.

Készült több átfogó vizsgálat, hogy a különböző tréning technikák és a kutya viselkedés között milyen összefüggés van. G. Ziv (2017) arra a következtetésre jutott, hogy a nem konfrontális tréning módszerek hatékonyabbak voltak a kutyák viselkedési problémáinak kezelésében, és kevesebb stresszt okoztak a kutyákban, mint a konfrontális módszerek. Kutatása azt mutatta, hogy a pozitív kiképzési módszerek hatékonyabbak voltak a kutyák tanításában, mint az averzív módszerek, és a kutya-gazda kapcsolat is jobb volt ezekben az esetekben. Tanulmánya áttekinti a büntetés használatát az állatok kiképzésében, és rámutat arra, hogy a pozitív erősítés hatékonyabb és kevésbé valószínű, hogy káros hatásokat okoz az állatoknál, mint a büntetés.

A molosszereket és bull típusú kutyák napjainkban néhány állat kivételével nem tömegesen fordulnak elő munka és sport vonalon. Ma a házőrzés az egyetlen, hagyományosan haszonelvűként definiálható funkciója, a többi, a társaság, barátság, a szeretet, a hűség és a magány elűzése miatti funkció, mind szociális funkciók. Ez azt erősíti meg, hogy ezen fajtájú kutyák napjainkban már sokkal inkább társas szerepet töltenek be, részt vesznek a társas támogatásban, szociális partnernek tekinthetők az emberek részére. Ezért lényeges az ő megfelelő irányíthatóságuk és megértésük a gazdák részéről. Melyhez kiképzőknek a fajtákhoz és egyedekhez legjobban illeszkedő módszert kell nyújtani a tulajdonos számára. Feltételezésem szerint ezen fajták képviselői érzékenyen reagálnak és viselkedésbeli problémák megjelenésére hajlamosak, ha a megfelelő bizalom és kapcsolat nem alakul ki a gazdával. Illetve a rosszul megválasztott averzív technikák alkalmazása rásegíthetnek az agressziójuk felszínre kerülésének.

Az idő rövidege miatt kisebb létszámú csoporton végeztünk vizsgálatokat, ami 20 kutya vizsgálatát tartalmazta. Célunk az volt, hogy bizonyosságot nyerjünk, hogy az averzív technika alkalmazása ronthat a gazda kutya kapcsolatán és a molosszer, bull típusú kutyák esetében nagyobb ellenállás érzékelhető, illetve kevésbé alkalmazható sikeresen ez a technika esetükben és azonnali negatív hatása is érezhető, a bizalom kevésbé alakul ki közöttük a tréning, vagyis a közös idő alatt szerzett stressz élmények hatása miatt. Az egyszeri averzív technika alkalmazása a kutyák viselkedésére különböző módon hathat, attól függően, hogy milyen típusú technika alkalmazásáról van szó, valamint, hogy az milyen körülmények között történt. Fontos

megérteni, hogy az averzív technikák olyan módszerek, amelyek negatív élményeket vagy kellemetlenséget okozhatnak a kutya számára az adott viselkedés megakadályozására vagy megváltoztatására. Az egyszeri averzív technika hatása a következő lehet:

Átmeneti viselkedési változás: Az egyszeri averzív technika alkalmazása általában átmeneti változást eredményezhet a kutya viselkedésében. Például az, ha a gazda felkiált vagy megfenyegeti a kutyát az engedetlen vagy nemkívánatos viselkedés során, az átmeneti megállást vagy a viselkedés módosítását eredményezheti.

Stressz és szorongás: Az averzív technikák alkalmazása stresszt és szorongást okozhat a kutyában. Az egyszeri ilyen esemény, például egy hangos kiáltás vagy megfélemlítő mozdulat, a kutya részéről fokozott stresszreakciókat válthat ki, és rontja az állat jólétét.

Bizalomvesztés: Az egyszeri averzív technika alkalmazása csökkentheti a kutya és a gazda közötti bizalmat és kapcsolatot. Ha a kutya megijed vagy traumatizálódik az averzív esemény miatt, ez hosszú távon negatívan befolyásolhatja a kutya és a gazda közötti kapcsolatot.

Nemkívánatos mellékhatások: Az egyszeri averzív technika alkalmazása során felmerülhetnek nemkívánatos mellékhatások, például a kutya félnék vagy agresszív viselkedésének fokozódása, vagy a bizalomvesztés az emberrel szemben.

Az első tréning nap eredményei, ahol bántalmazni nem lehetett az állatot, de heves kézmozdulattal lehetett fenyegetni, a hangot fel lehetett emelni a tréningek közben, illetve a póráz rántás is megengedett volt. A tréning lényege, hogy egy ismert közegben fél órát kellett tréningezni a kutyával és a lábhoz-menetelés-ül volt a feladat, amit tanítani kellett.

Az alábbi viselkedésbeli változásokat, jeleket figyeltük meg a kutyákon, 20 kutyából a tréning alatt:

gyakori száj nyalogatás: 14 kutya, melyből öt mollosszer, három bull típusú, hat terelő

fej elfordítása a gazdáról: 16 kutya, melyből öt mollosszer, hét bull típusú és négy terelő

távolabbra helyezkedés a gazdától: négy mollosszer, négy bull és egy terelő

ásítás: 10 kutya ebből kettő mollosszer, három bull és öt terelő

gazda ignorálás: nyolc kutya kettő mollosszer, hat bull

agresszió jelei: egy mollosszer

A tréning alatt a kutyák 70% -án 10 perc után stressz és szorongás jeleit lehetett látni, lihegés, gyakori száj nyalogatás.

Két kutyával 15 perc után nem lehetett együttműködést elérni ignorálta a gazdát, növelni kellett volna az averzív eszköz használatát. A terelő és munkakutyákból egy egyed füleit lehúzta és testével az alárendeltség jelét mutatta. A feladat közben négy kutya nem mutatott erre a tréningtechnikára erős fizikai jeleket, de láthatóan nem élvezték a munkát, kissé alul motiváltak voltak.

A következő tréning napon egy hét elteltével, ismét fél órás tréning pozitív módszerek mellett, a feladat lábhoz- menetelés- ül, élelemmel és játékkal is motiválhatták kutyáikat a gazdák. Illetve megértést kellett tanúsítaniuk kutyáik iránt, a 20 kutya lelkesen és motiváltan vett részt a feladatban az első 20 percben, majd a molosszerek közül kettő állatnál kellett a motiváció mértékét növelni, hogy visszanyerje a gazda az együttműködését. A többi állatnál a tréning teljes ideje alatt zavartalan együttműködés volt tapasztalható, az adott fajtához és egyedhez mérten.

A kísérlet előtt és a két tréning nap között is ellenőriztük kikérdezés és megfigyelés alapján, hogy a viszonyukban milyen változás tapasztalható. A megelőző felmérésnél egy rottweiler mutatott a gazdájával szemben is agresszív jeleket, ha a lábához vagy nyakához hozzá ért, a többi állatnak jó kapcsolata volt a gazdájával. Ennél a kutyánál korábban számos averzív eszközt használt a gazda, mint elektromos nyakörv, szöges nyakörv és haltit, saját bevallása szerint ezek nem segítettek neki. Ezekkel az eszközökkel már hét hónapos kora előtt találkozott a kutya. A többi kutatásban résztvevő állatnál nem alkalmaztak korábban ilyen eszközöket. Egy border collie mutatott a gazda hevesebb kéz mozdulatára elhúzódó test jeleket. Nála nem történt a gazda tudomása szerint korábban bántalmazás, egy érzékenyebb idegrendszerű állat.

A gazdák az első és második tréning nap után is kaptak egy kérdőívet melyben összeírtunk viselkedés változásra utaló jeleket, melyek megfigyelését kértük a tulajdonosoktól. Ebben kilenc tulajdonos jegyezte meg, hogy az első tréning nap után a kutya elfordulás jeleit mutatta tőle, nem kereste vele a közelséget, a rottweiler gazdája fokozott agresszió jeleit látta a kutyáján, tréning közben is morgott a gazdára. 10 kutyánál nem vettek észre különbséget csak a tréning alatt érezték, hogy kutya másképp viselkedik velük, inkább a félelem jeleit mutatták. A második tréning napon mindenki elégedett kutyáról számolt be, és a tréning is könnyebb volt velük és a gazdák sem érezték nehézséget a képzésben.

A vizsgálatunk tükrében megállapítottuk, hogy a molosserek és bullok esetében a résztvevő egyedek többségénél az averzív technika alkalmazása nagyobb ellenállással járt és több nehézséget okozott, mindamellet, hogy a többi állatnál is stressz jelei voltak tapasztalhatók. Mindamellet a tulajdonosokban is nagyobb félelem volt jelen, a kísérletben résztvevő gazdák többségének gondot okozott és távol állt tőlük ez a technika, ami azzal járt, hogy sem ők sem pedig kutyáik nem élvezték a tréninget. Egy gazda volt, akinek nem okozott nehézséget ez a módszer, de az ő kutyájánál a félelem jelei többször megfigyelhető volt, még a teljesítés ellenére is. Míg a pozitív tréning nap jelentős eredményekkel járt és stressz és ellenállás jelei nem voltak megfigyelhetők. A gazdák nagyobb elégedettsége mellett nyugodt és eredményes tréning nap volt a gazdák és kutyáik láthatóan jobban élvezték és szívesen tréningeztek így. Néhány gazda preferálhatja az averzív technikák alkalmazását, mert úgy vélik hatékonyabb lehet a kutyanévelésben és viselkedésének kezelésében. Általában gyors és hatékony módszernek tekintik a szigorúbb, hagyományosabb technikákat. Ugyanakkor jól látható, hogy a tulajdonosok nagyobb része, akik családtagként és nem munka és sport vonalra tervez kutyájával ott elsősorban a pozitív módszerek alkalmazását részesítik előnyben, mert aggódnak a kutya jóléte és mentális egészsége miatt. Inkább jutalmazásra és ösztönzésre építenek és kevésbé engednek teret a büntetésen alapuló technikáknak. Ez alapján elmondható, hogy családi vonalon a tulajdonosok nem szívesen nyúlnak averzív technikákhoz, nem érzik ennek határait, illetve a molossereknél és bull típusú kutyáknál megjelenő gazda ignorálása és ellenállása, kifordulása az adott helyzetből, további fokozott averzív eszköz használatát irányozná elő, melyet a tulajdonosok többsége már elutasít. Kutyáik esetében az etikusabb módszereket helyezik előtérbe. Azonban figyelembe véve a vizsgált csoport létszámát, a feltételezésünk bizonyításához további kutya- gazda vizsgálata szükséges.

Nem kijelenthető 100% -san, hogy az averzív technikák használata és a viselkedés problémák között lenne összefüggés, még csak sejthető. Erre még nincs elég bizonyíték, mint ahogy a legtöbb tréner ma ezt kijelenti és levonja. Egyet ki lehet jelteni, ha ezeket a módszereket alkalmazzuk akkor a kutya nem örömmel és felszabadultan teljesít, a viselkedés problémás molosszerek és bull típusú kutyák esetében számíthatunk fokozott agressziós jelek megjelenésére. Jelenlegi szakirodalmak is azt irányozzák előre, hogy stresszt generálnak a kutyákban az averzív technikák, de hosszú távú hatásaik kivizsgálásához még további vizsgálatok szükségesek. Kísérletünk eddigi eredményei alapján, az averzív technikák rövid távú hatásai negatívak lehetnek, és ezek a módszerek nem javasoltak a kutyák képzésére vagy viselkedésének kezelésére családi vonalon. A pozitív kiképzési módszerek, amelyek az

ösztönzésre és az összehangolt kommunikációra építenek, általában hatékonyabbak és etikusabbak a kutyák nevelésében és viselkedésének kezelésében. De kiképzőként nem zárkozhatunk el a helyzethez és adott állat szükségszerűen azonnali gátló hatással bíró averzív módszer alkalmazásától sem, de ennek szerepe az azonnali gátló hatásban van, ami módosítja a nem megfelelő és más technikával azonnal nem orvosolható viselkedést és veszélyes helyzet elhárítására irányul. Utána ennek a hátterét fel kell térképezni és kezelni kell, hogy a továbbiakban az ilyen helyzetben a kutya viselkedése megfelelő legyen. Ez általában hosszú folyamat és türelmet igénylő, hiszen egy rögzült viselkedést szeretnénk módosítani az állatban.

5. Következtetések és javaslatok

Ahhoz, hogy hatékonyan képezzük a mollosszer és bull típusú kutyákat, fontos figyelembe venni azokat a jellemzőket és szükségleteket, amelyek jellemzik ezen fajtákat. Íme néhány javaslat a hatékony képzéshez:

Pozitív megerősítés: A pozitív megerősítés alapú képzés hatékony módszer lehet a mollosszer és bull típusú kutyák számára. Ez azt jelenti, hogy a kívánt viselkedést jutalmakkal és pozitív visszajelzésekkel erősítjük meg, például kedvenc jutalomfalatokkal vagy dicsérettel. Ez segít megerősíteni a kívánt viselkedést, miközben megőrzi a kutya motivációját és önbizalmát.

Korai szocializáció: Fontos, hogy ezeket a kutyákat már kiskoruktól kezdve szociális helyzetekbe és emberekhez, más állatokhoz való találkozásokba vezessük be. Ez segít abban, hogy az adott egyed megfelelően megtanulja, hogyan viselkedjen különböző környezetekben és helyzetekben.

Folyamatos tréning és változatosság: Mivel ezek a kutyák általában intelligensek és aktívak, fontos biztosítani számukra a folyamatos tréninget és változatosságot. Ne érvük be az alapvető parancsokkal, hanem próbáljuk meg kihívást jelentő feladatokkal is stimulálni őket, hogy fejlesszük a mentális készségeiket és megőrizzük motivációjukat.

Konzekvens és türelmes vezetés: A bull- és mollosszer fajták általában erős akaratúak és határozottak lehetnek, ezért fontos, hogy a tréning során konzekvens és türelmes vezetéssel biztosítsunk számukra. Legyünk következetesek a parancsok és határok tekintetében, és mindig legyünk türelmesek velük, miközben segítsünk nekik tanulni és fejlődni.

Fizikai és mentális stimuláció: A megfelelő testmozgás és szellemi stimuláció elengedhetetlen ezen fajták számára. Biztosítsunk számukra elegendő időt a mozgásra és játékra, valamint különféle tevékenységeket és játékokat, amelyek segítenek kielégíteni az intellektuális kíváncsiságukat és szellemi szükségleteiket.

A bull- és mollosszer fajtákra jellemző tulajdonságok, amelyeket a kitenyésztés és szelekció során fejlesztettek ki, kiválóan hasznosíthatók a képzésük során. Ezek a tulajdonságok általában a következőkre összpontosítanak: erő, függetlenség, intelligencia, hűség és védelmi ösztön.

Íme néhány módja annak, hogy ezeket a tulajdonságokat kihasználva hatékonyan képezzük a bull- és mollosszer fajták kutyáit:

Erő és kitartás kihasználása: Általában rendkívül erősek és kitartóak, így számukra ideális a fizikai tevékenységekbe való bevonás. Képzésük során használjuk ki ezt az erőt és kitartást, például húzó munkák során, vagy akár a különféle sportokban való részvételnél, mint például az agility vagy a vonósportok.

Intelligencia és tanulékonyág kiemelése: A bull- és molosszer fajták általában intelligensek és könnyen tanulnak. Használjuk ki ezt az intelligenciát a képzés során, és kínáljunk nekik olyan feladatokat, amelyek stimulálják az agyukat és kihívást jelentenek számukra. Például, tanítsuk meg őket különféle parancsokra, trükkökre vagy akár speciális munkavégzésre.

Függetlenség és önállóság támogatása: Ezek a kutyák gyakran rendelkeznek független és önálló jellemzőkkel, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy önálló döntéseket hozzanak és problémákat oldjanak meg. Képzésük során biztosítsunk számukra olyan lehetőségeket, amelyek támogatják ezt a függetlenséget és önállóságot, például a területvédelmi feladatokat vagy a nyomkövetést.

Hűség és védelmi ösztön kiemelése: Ezek a fajták általában nagyon hűségesek és védelmezők a családjukkal szemben. Képzésük során hangsúlyozzuk ezt a hűséget és védelmi ösztönt, és tanítsuk meg nekik, hogy mikor és hogyan kell megvédeni a családot vagy a területüket.

Speciális munkavégzésre való felkészítés: Az említett fajták képviselői gyakran kiválóan teljesítenek a speciális munkák során, például a keresési és mentési feladatoknál, a terápiás vagy segítő kutyaként, vagy akár a területvédelmi feladatoknál. Képzésük során támogassuk és fejlesszük ezeket a speciális képességeket, hogy hatékonyan és produktívan dolgozhassanak.

Fontos megérteni, hogy ezek a kutyák rendkívül sokoldalúak és különféle munkavégzésekre alkalmasak lehetnek. A képzés során hangsúlyozzuk és fejlesszük ki az egyedi tulajdonságaikat, hogy kihasználjuk a legjobbat a képességeikből és természetes hajlamaikból.

6. Összefoglalás

Kutatásaim arra irányultak, hogy megismerjem jobban a dolgozatom központi szerepében lévő kutyafajták képezhetőségének lehetőségeit és nehézségeit családi vonalra, mellyel segíteni lehet a megfelelő foglalkoztatási irányukat, mely tréningek a kutyák munkanélküli napjait hasznos lét érzetével ruházza fel, amihez elengedhetetlen, hogy a gazda is élvezze a képzést. A monoton tréning hátrányainak hátterében több tényező is állhat, különösen a bull- és molosszer fajták esetében. Ezek a kutyák általában rendkívül intelligensek és aktívak. Szükségük van a kihívásra és a változatosságra a tréning során, mivel szellemileg és fizikailag is élénkek. Ha ugyanazokat a feladatokat ismétlik minden nap, könnyen unatkozhatnak és elveszíthetik a motivációjukat. Bizonyos fajták, például a német dogok vagy a pitbull terrierek, genetikailag hajlamosabbak lehetnek a figyelemhiányra és az impulzivitásra. Ez azt jelenti, hogy könnyen elveszítik az érdeklődésüket, ha a tréning monotonná válik, és hajlamosak lehetnek viselkedési problémák kialakulására. A molosszus fajták általában nagy termetűek és erősek, ezért számukra rendkívül fontos a megfelelő testmozgás és aktivitás. Ha a tréning nem biztosít elegendő mozgási lehetőséget, ez a fizikai energiájuk felhalmozódásához vezethet, ami viselkedési problémákat okozhat. A monoton tréning során a kutyák könnyen stresszesek lehetnek és szoronghatnak. Az ismétlődő, unalmas ingerek és feladatok nem csak unalmat, hanem akár szorongást is okozhatnak, ami szintén viselkedési problémákhoz vezethet. Ezek a kutyák általában nagyon társaságkedvelőek és erős kötődést mutatnak a családjukhoz. Ha a tréning során nem biztosítanak számukra megfelelő érzelmi kapcsolatot és támogatást, könnyen frusztráltak és motiválatlanok lehetnek. Ezek a tényezők együttesen hozzájárulhatnak a monoton tréning hátrányaihoz az említett fajták esetében. Fontos, hogy a gazdák megfelelő figyelmet fordítsanak a kutyák szükségleteire, és változatos és kiegyensúlyozott tréningprogramot biztosítsanak számukra annak érdekében, hogy boldogok és kiegyensúlyozottak legyenek.

Családi kutyázásban fontos megértetni a tulajdonosokkal, hogy viselkedésükkel és gondolataikkal milyen hatást gyakorolhatnak kutyáikra akár pozitív és negatív viselkedés megjelenésének irányába. Rávilágítani arra, hogy az előítéleteknek, mint az élet más területein is befolyásoló hatása van viselkedésünkre és ezáltal kutyánkra is. Olykor a nem megfelelő fajta kiválasztása, amit sokszor sztereotípiák befolyásolnak és hiányzik a tényleges fajta ismeret és tudás, sok csalódással jár a tulajdonosoknak, ebben az esetben feltétlen szükséges a kutya megfelelő megismerése a gazda számára és összehangolni a kapcsolatukat, hogy senkiben ne

keletkezzenek a csalódások miatt frusztrációk az együttélésük során. A bull- és molosszer fajták, mint például a pitbull terrierek, staffordshire terrierek, vagy akár az argentin dogok, gyakran szembesülnek sztereotípiákkal és előítéletekkel a köztudatban. Ezek a sztereotípiák és előítéletek jelentős hatással lehetnek mind a kutyákra, mind a gazdákra, mind a környezetükre. Gyakran kapcsolunk hozzájuk negatív sztereotípiákat, mint például az agresszivitás vagy a veszélyesség. Ennek eredményeként ezek a kutyák és tulajdonosaik gyakran megkülönböztetésnek, stigmatizációnak és előítéleteknek vannak kitéve a társadalomban.

A negatív sztereotípiák gyakran vezetnek korlátozó jogszabályokhoz és politikákhoz, amelyek tiltják vagy korlátozzák a bull- és molosszer fajták tartását bizonyos helyeken. Ez korlátozhatja az emberek választási lehetőségeit, és akadályozhatja ezeket a kutyáknak a megfelelő gondozását és szocializációját. A negatív sztereotípiák és előítéletek miatt az adott fajták tulajdonosai gyakran negatív társadalmi reakciókkal, ítéletekkel és megjegyzésekkel találhatják szemben magukat a környezetükből. Az emberek gyakran hajlamosak általánosítani és minden egyes példányt ugyanolyannak tekinteni, ami elfedheti az egyes kutyák egyedi jellemzőit és viselkedését. Az előítéletek és a stigmatizáció hosszú távú hatással lehetnek a kutyák tulajdonosainak mentális egészségére is. A folyamatos diszkrimináció, stressz és félelem kihatással lehet a gazdák életminőségére és pszichológiai jólétére. Összességében fontos felismerni és megérteni a bull- és molosszer fajtákkal szembeni negatív sztereotípiák és előítéletek hatását, és az ezekből adódó problémákat kezelni kell a megfelelő tájékoztatással, szemléletformálással és toleranciával, hogy minden kutyát és tulajdonosát igazságosan kezeljenek és támogassák.

Az averzív technikák alkalmazása, mint a büntetés vagy a fájdalom kiszolgáltatása, különösen érzékeny kérdés lehet a bull- és molosszer fajtákkal kapcsolatban. Ezen fajták rendkívül erős és nagy testfelépítése, valamint hírhedt megítélése miatt fontos figyelembe venni az ilyen technikák alkalmazásának hatásait. Néhány lehetséges hatás:

Megnövekedett agresszió kockázata: Ezek a fajták természetesen erősek és határozottak lehetnek, és az averzív technikák alkalmazása - különösen az erőszakosabb módszerek - növelheti az agresszió kockázatát a kutyáknál. Ez a kockázat különösen akkor jelentkezhet, ha a kutyát erőszakkal próbálják kontrollálni vagy megbüntetni.

Bizalomvesztés és félelem kialakulása: A büntetés és az averzív technikák alkalmazása következtében a kutyákban bizalomvesztés és félelem alakulhat ki a gazdájukkal vagy a

környezettel szemben. Ez komolyan befolyásolhatja az egyedek mentális egészségét és jólétét, és megnehezítheti a bizalmon alapuló kapcsolat kialakítását és fenntartását.

Viselkedési problémák súlyosbodása: Az averzív technikák rövid távon talán megoldást jelenthetnek bizonyos viselkedési problémákra, de hosszú távon gyakran súlyosbíthatják ezeket a problémákat. A kutyák helyett a viselkedési problémák gyökereit kell kezelni, és az averzív technikák csak a tüneteket csökkentik, anélkül, hogy megoldanák a probléma valódi okát.

Veszélyes helyzetek kialakulása: A nagy testméretű és erőteljes bull- és molosszer fajták esetében az averzív technikák alkalmazása veszélyes lehet mind a gazdákra, mind másokra nézve. Például egy agresszív reakció következtében a kutyák súlyos sérüléseket okozhatnak a gazdáknak vagy más embereknek.

Alternatív, pozitív tréning módszerek hatékonyabbak lehetnek: Az említett fajták esetében a pozitív megerősítés és az alternatív tréning módszerek általában hatékonyabbak lehetnek a kívánt viselkedés elérése érdekében. Ezek a módszerek lehetővé teszik a kutyák számára, hogy aktívan részt vegyenek a tanulási folyamatban, növelve a bizalmukat és erősítve a kapcsolatukat a gazdákkal.

Vagyis az averzív technikák alkalmazása komoly hatással lehet a bull- és molosszer fajtákra, és gyakran nem ajánlottak ezeknek a kutyáknak a tanítására és nevelésére, legfőképpen a társként, kedvencként tartott egyedek esetében. A tanítás mellett fontos a szocializáció és a megfelelő tréning technika kiválasztása, melynél figyelembe kell venni a fajta és célok mellett az egyed sajátosságait is. Az így kiválasztott technikával tiszteletben tartjuk a kutyák mentális és fizikai egészségét.

Irodalomjegyzék

- Burch, M. R. – Bailey, J. S. (1999) *How dogs learn*, Howell Book House (208 p.)
- Coren, S. (2003) *The Pawprints of History*, Atria Books (283-303 p.)
- Csányi V. (2012) *A kutyák szőrös gyerekek*, Libri kiadó (351 p.)
- Duffy, D. L. – Hsu, Y. – Serpell, J. A. (2008) *Breed differences in canine aggression*, Applied Animal Behaviour Science (441 p.-460 p.)
- Freud, S. (1915) *Ösztönök és ösztönsorsok. Metapszichológiai tanulmányok* Ford. Berényi G; Májai P; Szalai I. (1997) Filum kiadó (166 p.)
- Heare, J. O. (2017) *Aggressive Behavior in Dogs 3rd Edition*, Behavetech Publishing (248 p.)
- Janza F. (2008) *Etológia A kutyák viselkedése és magatartása* (79 p.)
- Kocsis M (2008) *Bulldog enciklopédia*, Abosa Kft. (24 p.-188 p.)
- Kocsis M. (2008) *Bulldog enciklopédia*, Abosa Kft. (24 p.)
- Kovács M. (2010) *Az előítéletek okai és mérséklésük lehetőségei: a szociálpszichológiai nézőpont*, Alkalmazott pszichológia XII. évfolyam 1–2. szám (7–27 p.)
- Kovács Zs. (1984) *A kutya kiképzés alapjai*, Bm könyvkiadó (189 p.)
- Kubinszky E. - Szél Gy. (1956) *A kutya*, Mezőgazdasági kiadó (237 p.)
- Miklósi Á. - Topál J. (2006) *Kutya gondolatok nyomában*, Typotex Kiadó (200 p.)
- Most, C. K. (1954) *Training dogs a manual*, Dogwise Publishing kiadó (214 p.)
- Stilwell, V. (2001) *A kutyák titkos nyelve*, Jaffa Kiadó (189 p.)
- Szinák J.-Veress I. (1988) *Ó, azok a csodálatos ebek*, Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó (149 p.)
- Topál J. (2006) Magyar Tudomány 51. (166.) évf. 2. sz. *Tanítható társunk: a kutya* (133-139 p.)

Ziv, G. (2017) *The effects of using aversive training methods in dogs—A review*, Journal of Veterinary Behavior (50 p.-60 p.)

Zöldág L. (2020) *Kutyatenyésztés*, MMA kiadó (394 p.)

<https://www.scribd.com/document/565205562/Kutyaiskola-Kezikonyv> (internet 1.) 2023.11.20.

<https://www.hepper.com/what-was-the-molossus-dog/> (internet 2.) 2023.11.12.

<https://www.k9rl.com/ancient-roman-molossus-dogs/> (internet 3.) 2023.11.12.

<https://dogtime.com/reference/60537-bully-dog-breeds> (internet 4.) 2023.11.17.

http://pszichologia.phd.elte.hu/vedesek/2007/satori_agnes_PHD.pdf (internet 5.) 2024.01.05.

<https://alaskadogworks.com/a-brief-history-of-dog-training/> (internet 6.) 2024.01.12.

<https://www.naiaonline.org/articles/article/the-evolution-of-modern-day-dog-trainingzt> (internet 7.) 2024.01.18.

Ábrajegyzék

- 1. ábra:** Monotonitás túrés ábra (34 p.)
- 2. ábra:** Németjuhász esetén az alábbi jelzőkre asszociálnak először (37 p.)
- 3. ábra:** Pitbullal kapcsolatos asszociációk (38 p.)
- 4. ábra:** Border collie-val kapcsolatos asszociációk (38 p.)
- 5. ábra:** Bordeauxi-dog-ra vonatkozó asszociációk (39 p.)

Mellékletek

1. kérdőív: Sztereotípiá, előítélet vizsgálat

1. kérdés: Van-e kutyája

2. kérdés: Ha igen, milyen fajta?

3. kérdés: Ha igen, hány éve van kutyája?

4. kérdés: Mi jut először eszébe a németjuhásról? (egy szóban)

5. kérdés: Mi jut eszébe először a pit bullról? (egy szóban)

6. kérdés: Mi jut eszébe először a border collie-ről? (egy szóban)

7. kérdés: Mi jut eszébe először a bordeauxi dog-ról? (egy szóban)

8. kérdés: Ön vidéken vagy városban él?

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Kollár Mónika
A Hallgató Neptun kódja: VVVC5D
A dolgozat címe: A molosszerek és bull típusú kutyák kiképzésének módszertana új nézőpontból
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Állattenyésztési Tudományok Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Állattenyésztés-technológiai és Állatjóléti Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és nem titkosított dolgozat a védést követően nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év 04 hó 18 nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Kollár Mónika (Neptun azonosítója: VVVC5D) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*³

Kelt: 2024 év április hónap 21 nap

.....
belső konzulens

---

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.